

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**FUTBOL KULÜPLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSININ ORAN
ANALİZİ VE TOPSİS YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ: BİST
İŞLEM GÖREN FUTBOL KULÜPLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Nur İNAN

İşletme Anabilim Dalı
İşletme Yönetimi Programı

EYLÜL, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**FUTBOL KULÜPLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSININ ORAN
ANALİZİ VE TOPSİS YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ: BİST
İŞLEM GÖREN FUTBOL KULÜPLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Nur İNAN

(Y2012.040009)

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Yönetimi Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Özge DEMİRKALE

EYLÜL, 2023

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans olarak sunduğum “ Futbol Kulüplerinin Finansal Performansının Oran Analizi ve TOPSIS Yöntemi ile Değerlendirilmesi: BIST İşlem Gören Futbol Kulüpleri Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ‘da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (27/09/2023)

Ayşe Nur İNAN

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışma sürecim boyunca mesleki bilgi birikimleri ve önerileriyle yol gösteren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Özge DEMİRKALE'ye değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Yaşamım boyunca benden desteklerini asla esirgemeyen, her zaman her kararında yanımda duran ve bugünlere gelmemde sonsuz emekleri olan başta biricik annem Nezahat İNAN, babam Mustafa İNAN ve canım kardeşim Osman İNAN olmak üzere tüm aile bireylerime çok teşekkür ederim.

Tez çalışma sürecim boyunca motivasyonumu her daim yükselten ve bana hep yardımcı olan değerli arkadaşlarıma da çok teşekkür ederim.

Eylül, 2023

Ayşe Nur İNAN

FUTBOL KULÜPLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSININ ORAN ANALİZİ VE TOPSİS YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ: BIST İŞLEM GÖREN FUTBOL KULÜPLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÖZET

Futbol, on birer oyuncudan oluşan iki takım arasında, kendine özgü küresel bir toplu oynanan takım sporudur. Son yüzyıllarda futbol, en fazla ilgi duyulan ve finansal sermayeye sahip olan spor dalı haline gelmiştir. Günümüzde futbol bir spor dalı olmanın dışında giderek büyüyen bir ekonomik sektörü oluşturmuştur. Bu çalışmada da 2015-2021 yılları arasında hisseleri Borsa İstanbul'da işlem gören Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor kulüplerinin finansal performansları oran analizi ve TOPSİS yöntemi kullanılarak, Kamuoyu Aydınlatma Platformu (KAP) üzerinden sunulan yıllık finansal verilerle analiz edilmiştir. 2015-2021 yıllarını kapsayan bu çalışma Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Trabzonspor futbol takımlarının finansal verileri kullanılarak finansal performanslarına göre sıralamaları yapılmıştır. Bu çalışma Türkiye'de halka açık ve en çok merak edilen dört büyük futbol kulübünün finansal yapısı hakkında genel bir değerlendirme ortaya koymasından dolayı çalışmanın borsa profesyonellerine, futbol kulüplerinin meraklılarına, yatırımcılara ve karar vericilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Performans, BIST, Oran Analizi, TOPSIS.

EVALUATION OF FINANCIAL PERFORMANCE OF FOOTBALL CLUBS WITH RATIO ANALYSIS AND TOPSIS METHOD: A STUDY ON BIST LISTED FOOTBALL CLUBS

ABSTRACT

Football is a team sport played between two teams of eleven players with a distinctive spherical ball. In recent centuries, soccer has become the sport with the most interest and financial capital. Today, soccer is not only a sport but also a growing economic sector. In this study, the financial performances of Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray and Trabzonspor clubs, whose shares are traded on Borsa Istanbul between 2015 and 2021, are analyzed using ratio analysis and TOPSIS method with the annual financial data provided through the Public Disclosure Platform (KAP). This study, which covers the years 2015-2021, ranks Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş and Trabzonspor football teams according to their financial performance using their financial data. This study is expected to contribute to stock market professionals, football club enthusiasts, investors and decision makers as it provides a general assessment of the financial structure of the four major publicly traded and most curious football clubs in Turkey.

Keywords: Financial Performance, BIST, Ratio Analysis, TOPSIS.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
I. GİRİŞ	1
II. FUTBOL KAVRAMI	3
III. TARİHSEL SÜREÇTE FUTBOL.....	5
A. Dünyada Futbolun Tarihsel Gelişimi	5
B. FIFA'nın Kurulması	9
C. UEFA'nın Kurulması.....	11
D. Türkiye'de Futbolun Tarihsel Gelişimi	13
E. TFF'inin Kurulması	15
F. BIST 100'te Yer Alan Futbol Kulüpleri.....	16
1. Beşiktaş	16
2. Galatasaray.....	16
3. Fenerbahçe	17
4. Trabzonspor	18

G. Futbolun Ekonomik Etkileri	19
1. Dünya Kupasının Ekonomik Katkısı	22
2. UEFA Şampiyonlar Liginin Ekonomik Katkısı.....	22
3. Futboldan Elde Edilen Gelirler	24
IV. FİNANSAL PERFORMANS VE FİNANSAL ANALİZ TÜRLERİ	26
A. Finansal Performansta Kullanılan Tablolar	26
1. Bilanço (Finansal Durum Tablosu).....	28
2. Gelir Tablosu	32
3. Nakit Akış Tablosu	34
B. Finansal Analiz Türleri	35
1. Yatay (karşılaştırmalı) Analiz.....	36
2. Dikey (Yüzde Yöntemiyle) Analiz	36
3. Rasyo (Oran) Analizi	37
4. Trend (Eğilim) Analizi.....	37
V. FUTBOL KULÜPLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSININ ORAN ANALİZİ VE TOPSİS YÖNTEMİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	39
A. Literatür Taraması	39
B. Araştırmanın Önemi	42
C. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları	42
D. Araştırmanın Yöntemi	43
1. TOPSİS Yöntemi	43
2. Mali Tablolarda Oran Analizi Yönteminde Kullanılan Tablolar.....	43
E. Araştırmada Elde Edilen Bulgular	47
VI. SONUÇ.....	56
VII.KAYNAKÇA	59
ÖZGEÇMİŞ.....	68

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ş.	: Anonim Şirket
AFC	: Asya Futbol Konfederasyonu
BIST	: Borsa İstanbul
BJK	: Beşiktaş
CAF	: Afrika Futbol Konfederasyonu
CONCACAF	: Kuzey, Orta Amerika ve Karayipler Futbol Federasyonu Konfederasyonu
CONMEBOL	: Confederación Sudamericana de Fútbol
ÇKKV	: Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi
FA	: Football Association
FB	: Fenerbahçe
FIFA	: Federation Internationale De Football Association
FK	: Futbol Kulübü
GS	: Galatasaray
IFAB	: The International Football Association Board
IMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KAP	: Kamuoyu Aydınlatma Platformu
OFC	: Okyanusya Futbol Konfederasyonu
TFF	: Türkiye Futbol Federasyonu
TS	: Trabzonspor
UEFA	: Union des Associations Européennes de Futbol

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.	Mali Tablolarda Oran Analizinde Kullanılan Oranlar ve Açıklamaları	46
Çizelge 2.	Karar Matrisi (2015)	47
Çizelge 3.	Normalleştirilmiş Karar Matrisi (2015)	48
Çizelge 4.	Ağırlıklı Normalleştirilmiş Karar Matrisi (2015)	49
Çizelge 5.	Pozitif İdeal Çözüm \bar{z}_+ (2015).....	49
Çizelge 6.	Negatif İdeal Çözüm \bar{z}_- (2015)	50
Çizelge 7.	Karar Matrisi (2016)	51
Çizelge 8.	Karar Matrisi (2017)	52
Çizelge 9.	Karar Matrisi (2018)	52
Çizelge 10.	Karar Matrisi (2019).....	53
Çizelge 11.	Karar Matrisi (2020).....	54
Çizelge 12.	Karar Matrisi (2021).....	55

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. İşletme Hesabı tablosu şekli.....	27
Şekil 2. Bilanço Örneği	31
Şekil 3. gelir tablosu Örneği.....	33
Şekil 4. nakit akış tablosu örneği.....	34
Şekil 5. 2015 Sıralama Sonuçları	50
Şekil 6. 2016 Sıralama Sonuçları	51
Şekil 7. 2017 Sıralama Sonuçları	52
Şekil 8. 2018 Sıralama Sonuçları	53
Şekil 9. 2019 Sıralama Sonuçları	53
Şekil 10. 2020 Sıralama Sonuçları	54
Şekil 11. 2021 Sıralama Sonuçları	55

I. GİRİŞ

Futbol dünyada son yüzyıllarda en çok ilgi duyulan spor dallarının başında gelmektedir. Geçmişte askerler arasında oynanan bir oyun iken bugün çok daha gelişmiş bir endüstriye dönüşmüş ve finansal gücü olan bir sektör haline gelmiştir. Ortaya çıktığı ilk zamanlarda ekonomik bir amacı olmamıştır. Futbol, zamanla kural bakımından ve ekonomik yönden çoğu kez değişikliğe uğramıştır. Futbol kulüplerinin yeni alanlar oluşturmasıyla birlikte çeşitli sektörlerle de katkı da bulunmuştur. Reklam, sponsorluk gelirleriyle birlikte özellikle de özel televizyonların rekabetleriyle müthiş bir popülerlik kazanarak yapısını yeniden oluşturmuştur.

Futbol günümüzde sosyal, ekonomik ve hatta siyasi bir statta etkin hale gelmiştir. Bu yüzden futbol için yalnızca bir spor dalı demek eksik bir tabirdir. Türkiye’de de en fazla ilgi duyulan spor dalı olmasının yanında günümüz şartlarında da futbolun bir spor dalı olmanın ötesinde başka manaları da mevcuttur. Futbol, sosyal hayatı yakından etkileyen ve yaşamın türlü alanlarında varlığından söz ettirmektedir. Futbol kulüpleri, futbol takımlarına ilgi duyan taraftarlarına futbol maçlarını statta izleyebilmeleri için kombine bilet satışları yaparak, televizyon kanallarından yayın gelirleri alarak, futbol takımlarına ait lisanslı ürünlerinin satışını gerçekleştirerek ve yüksek miktarda transfer ücretlerini karşılayabilir olması sebebiyle de futbol kulüpleri para akışı oluşturma kapasitesi yüksek bir endüstri halindedir.

Futbol bir spor etkinliği iken gelişen ve değişen dünyayla birlikte endüstrileşen ticari bir iş kolu haline bürünmüştür. Yaşanılan bu hızlı gelişim ve dönüşümle birlikte kendi ekonomisini de oluşturmuştur. Kişilere istihdam sağlamıştır. İstihdam sağlamanın yanında çeşitli iş kolları oluşturarak girişim alanları da oluşturmuştur.

Futbol takımlarının başarısı sadece sportif performansları sebebiyle artmamakta olup, borsa performansları da başarılarında oldukça önemlidir. Futbol kulüplerinin kendi ekonomisini yaratmasından kaynaklı taraftarlar ve yatırımcılar

da futbol kulüplerine karşı hem sportif anlamda hem de finansal yönde olumlu bir beklenti içinde olmuşlardır. Finansal yönden başarılı olan futbol takımları sunulabilecek imkanlara daha kolay ulaşılabileceğinden dolayı sportif yönden daha güçlü olması beklenebilir. Tam tersi olarak sportif yönden güçlü olan takımlara karşı ise yatırımcıların yatırım yapması da beklenebilir. Bu sebeple de finansal yönden güçlü olması muhtemel bir durum oluşturabilir.

Bu çalışmanın amacı Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren dört büyük futbol takımının 2015-2021 yılları arasındaki mali tablolarında yer alan kalemleri kullanarak seçili oranlar ile TOPSIS yöntemine göre sıralama yapmak ve futbol kulüplerinin finansal durumları hakkında bilgiler vererek, finansal yönden bir şampiyon belirlemektir. Çalışmada futbol kavramı, futbolun dünya üzerinde ve Türkiye'de yaşadığı tarihsel süreç hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bununla birlikte FIFA, UEFA, TFF gibi önemli kuruluşların ve çalışmanın incelediği dört büyük futbol takımının kuruluş süreçlerine yer verilmiştir. Futbolun ekonomik etkileri başlığı altında Dünya kupasının, UEFA Şampiyonlar Liginin futbol endüstrisine olan katkısından bahsederek futboldan elde edilen gelirlere de değinilmiştir. Muhasebesel açıdan çalışmada kullanılan mali tablolar hakkında teorik bilgiler sunarak yine çalışmada kullanılmış olan yöntemler hakkında kısa bilgiler verdiği için yapılan çalışmayı anlamak için katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

II. FUTBOL KAVRAMI

Bir spor dalı olan Futbol oyunu, yeşil çim bir alanda iki takım halinde, toplam yirmi iki kişi tarafından oynanan bir spordur. İki takım olarak oynanan futbol, yuvarlak bir top ile oynanır. Her futbolcunun belli mevkileri ve görevleri vardır. Her iki takımın başında bir adet teknik direktör vardır ve oyuncuların görevlerini yerine getirmeleri için belli komutları oyunculara iletirler. Oyun kenarında yedi adet yedek oyuncu bulunmaktadır ve herhangi bir sakatlık veya taktik değiştirme durumunda teknik direktörün inisiyatifi ile oyuncu değişikliğine gidilebilmektedir. Saha içerisinde bir orta olmak üzere, iki yardımcı hakemle birlikte bir de dördüncü hakem yer almalıdır. Oyun kırk beşer dakika olarak ve arasında on beş dakika mola verilerek iki periyot halinde oynanmaktadır. Futbol sahası da aynı oyun içindeki kurallar gibi belli kurallara sahiptir. Futbol maçının oynandığı sahanın boyutu 100-110 metre uzunluğuna sahip olup, 64-75 metre genişliğinde olmalıdır. Oyun içerisinde oynanmakta olan futbol topunun sahip olması gereken çevresine ait uzunluğunun 68-71 cm aralığında olması gerekirken, topun bulunması gereken ağırlık ise 450-500 gr bandında olmalıdır. (İnan,2013:62)

Futbolun oldukça geniş bir izleyici kitlesi vardır. Kelime olarak futbol Türkçeye, İngilizceden aktarılmıştır. Kelime yapısı olarak İngilizcede ayak topu anlamına gelen “football” kelimesinden gelmektedir. Bir spor dalı olan Futbol, ortaya çıktığı ilk dönemlerde teknik beceri gerektirirken, gelişen ve dönüşen dünyayla birlikte popüleritesi oldukça artarak ülkeler arasında oldukça önemli bir spor haline gelmiştir. Futbolcuların sportif becerilerinin daha iyi olması için, fiziksel gelişimleri oldukça önemlidir. Futbolcular için oluşturulan özel programlar, yüksek teknolojik tıbbi kontroller ve antrenmanlar ile futbol takımları futbolcuları desteklemek ister. Yine aynı şekilde her takımın kendine özgü özel yapım formaları, kramponları yaptırılır. Oyunun oynanacağı saha, top ve hatta stadyum zemini futbolun gelişmesine katkıda bulunmuştur.(Öcal, 2002:118)

Futbol bir spor dalı olmanın yanı sıra kendi kültürünü, sanatını oluşturan insanları ortak bir paydada buluşturan bir araç olmuştur. Futbol, kitleleri için taraftar pozisyonları oluşturarak, kendi ekonomisini kurmasını sağlayan bir sektöre dönüştürmüştür. Futbol sadece oynanan ve izlenen bir spor dalı halinden çıkmıştır. Çeşitli taktikler ve fiziksel gelişmeler yaşamış bir spor dalı haline bürünmüştür. Modern futbol yapısı gereği oldukça teknik, hızlı ve iş birliği gerektirdiği konularda oldukça ön plandadır. Aynı zamanda süreklilik arz eden bir oyundur ve bu sürekliliği sağlayan bir yapısı vardır. Oyunun mantığını basitçe bahsedecek olursak eğer futbol, bir takımın diğer takıma gol atması ve diğer takımın atılan golü yememesi üzerine mücadele etmesi olarak basitçe tarif edilebilmektedir. Futbol, dünyanın her tarafında taraftarı bulunan bir sektör konumundadır. Futbol sektörünü her hareketini dünyada pek çok insan yakından takip eder. Bundan dolayı futbol finansal anlamda günümüzde milyar dolarlık bir sektör olmuştur ve her gün bu sektör büyümektedir.

III. TARİHSEL SÜREÇTE FUTBOL

Dünyada ve Türkiye’de Futbolun tarihsel gelişimden, TFF, FIFA ve UEFA’nın Kurulmasından bahsedilecektir.

A. Dünyada Futbolun Tarihsel Gelişimi

Futbolun tarihsel sürecine baktığımızda ilk olarak ortaya çıktığı zamandan beri tüm dünya da kabul görmeye beraber ilgi uyandıran bir spor dalı olmuştur. Futbolun ortaya çıkışı tarih öncesi zamanlara dayanmaktadır. Günümüzde oynan futbol zaman içerisinde yapısal ve taktiksel anlamda çeşitli değişimlere uğramıştır. Çağımızda meydana gelen en popüler spor dalı olduğunu söyleyebiliriz. Kapitalizmin yarattığı yeni dünyayla birlikte futbol, serbest piyasa yönteminin egemenliğiyle görselliği ve etkileme alanı en yoğun spor dalı olarak 1980’lerden itibaren dünyada yeni bir yön çizmeye başlamıştır. (Demir, 2009:88-103)

Futbol oyununun literatürde dünyada nerede ve ne zaman doğduğuna dair net bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak futbola benzerliği açısından, Roma’da oynanan “Harpastum”, Antik Yunanistan’da oynanmış olan “Episkiros” ve Eski Türklerde oynanmış olan “Tepük” adı oyunların futbol benzerliği olduğu görülmüştür. Futbolu dünya da ilk oynayan ülkeler Asya kıtasında bulunan; Çin, Japonya, Hindistan’dır. Afrika kıtasında bulunan; Mısır. Amerika’da da; Meksika. Avrupa’da; Yunanistan, İtalya, Fransa ve İngiltere’dir. FIFA’nın kaynaklarına göre, Çin futbolun dünyada ilk olarak oynandığı yer olarak görünmektedir. M.Ö. 2697 senesinde Huang-Ti’nin Çin’de İmparatorluk yapmaktadır. Huang-Ti’nin, futbola benzemekte olan bu oyunu askerlerine oynattığı bilinmektedir. (Urartu, 1994:5) Çinliler, futbola çokça bezemekte olan “ts’u kü” ismiyle oynatmaktadır. Huang-Ti’nin bu oyunu oynatmasındaki en temel amacı, askerlerinin savunma mekanizmalarını güçlendirmek olduğu bilinmektedir. Sözcük anlamı olarak “ts’u kü”nün açılımına baktığımızda, (kü) top anlamına gelmektedir. Ayakla oynamak (ts’u) ile ifade edilmiştir. “ts’u kü” isimli oyunun Çinliler tarafından onar kişilik

iki takım halinde oynandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir zemin üzerinde ve oyunun başlangıcında deri bir top ile direkleri bambudan yapılmış file ile gerilmiş yaklaşık beş metre yüksekliği bulunan kaleye deri topun atılması amacına dayanmaktadır. (İnan, 2013:65) Oyun hızlı bir şekilde popülerleşmiş ve artık sadece askerlerin değil rütbesi yüksek olan askerlerin, rahiplerin ve birçok devlet adamlarının ilgi duyduğu bir oyun haline gelmiştir. Zaman ilerledikçe oyunun kurallarında değişmeler meydana gelmiştir. Hanedanlık döneminde bir ansiklopedi olarak bilinen “T’u Shu Tsi Ch’eng” ‘de futbol oyununa dair kuralları bir araya getirmiştir. Ayrıca eski Çin futbolunda gözle görülür bir yanı ise zafer elde etmiş olan bir takımın hediyeler ile ödüllendirilmesi, kaybeden takımın ise ruhsal ve fiziksel olarak işkenceye maruz kaldığı bilinmektedir. (2000:13-14)

Orta Asya Türklerinin de futbola benzeyen bir oyun oynadıkları bilinmektedir. Bu oyuna “Tepük” ismini vermişlerdir. Divan-ı Lugati’t Türk isimli eserin yazarı olan Kaşgarlı Mahmut’un ünlü eserinde, Türklerin yüzyıllardır bu oynamış olduklarından bahsetmiştir. Top oyununun nasıl oynandığından ve bu sporu nasıl gerçekleştirildiğine dair konuya da eserinde değinmiştir. Bu oyuna “Tepük” denmesinin sebebi “tepmek” anlamına gelen kelimedenden gelmektedir. Yazılmış olan diğer çeşitli eserlerde Tepük oyununun, Türkler tarafından Timurlenk döneminde de oynandığına dair bilgiler yer almaktadır. (Urartu, 1994:6)

Amerika kıtasında ise başta Meksika olmak üzere yine futbola benzerliği ile bilinen bir oyun oynandığı bilinmektedir. Bu oyun M.Ö. 1500’lü senelerde Meksika ve Orta Amerika’da kutlanmakta olan anlamlı ve kutsal sayılan törenlerde kauçuk bir top ile oynanmış. Bir nevi ritüel yaptıklarından da bahsedilebilmektedir. Mayalar ve Aztekler, Amerika kıtasında oyun alanlarını tapınaklarıyla yanlarına inşa ederlermiş. Bunun sebebi ise futbol oyununu din ile bağdaştırarak bir ritüel gerçekleştiriyor olduklarıdır. (Doğan, 2008:16)

Orta Doğu’da bulunan Eski Mısır hiyerogliflerinde gördüğümüz top peşinde koşmakta olan insan figürleri ile de futbolun izlerine rastlamaktayız. Dönemin Yunan şairi Homeros, Odisea adlı eserinde futbola benzemekte olan birkaç oyundan bahsetmiştir. Jül Sezar döneminde de Romalılar ve Harun Reşit yönetiminde olan Arapların, top kullanarak oyunlar oynadıkları çeşitli bulgular ortaya çıkmıştır. Sparta eski bir Yunan şehri olmakla beraber M.Ö. 100 yılında

futbolun, konulmuş birkaç şarta uygun olarak oynandığı bilinmektedir. Karşılıklı iki takım kurulup, on beşer kişiden oluşan futbolcular şeklinde askerleri konumlandırıp, onlara idman niteliğinde oynatılan bu spor oyununa, “Episkyres” ismi verilmiştir. (Ongan ve Demiröz, 2010:20-21) “Harpastum” ismi verilmiş ve modern futbolunun temelini oluşturan oyun, Romalı askerlere oynatılmış olup, Yunanlıların oyunu olan “Episkyres” isimli oyundan esinlenerek geliştirilmiştir. Ayak ve el kullanılarak oynanabilen Harpastum’da oyunun da amaç; topu, el ve ayak vuruşları alarak rakibin savunma alanına doğru ilerlemesini hedef alan bir oyundur. Belirli şartları olan Harpastum, Romalı askerlerin savaş taktiklerini kolayca uygulamalı olarak geliştirmesine yönelik bir katkı sağladığı bilinmektedir. (Ongan ve Demiröz, 2010:3) Oyunda kural olarak elleri kullanmanın serbest olması, bugün oynadığımız futbolun kuralları içinde yer almasa da takımda oynayan futbol oyuncularının bulunduğu mevkiler bakımında ve uyguladıkları stratejiyle kendi içlerinde bir görev dağılımının olması günümüzde oynanan modern futbolu çağrıştırmaktadır. Futbol aynı zamanda 16. yüzyılda Rönesans Dönemi ve Reform hareketleriyle birlikte ortaya çıkmış olan, Ortaçağ’da baskıcı, karanlık bir düşünceye esir olmuş sert, dogmatik, değişmeye ve dönüşmeye açık olmayan bir yapıda olmasının yanı sıra, aydınlanma ekseninde gelişmekte olup, insan merkezli bir yapı ile sosyal ve siyasal koşullarda gevşetilmiş bir döneme fazlasıyla katkıda bulunmuştur. Futbol, toplumun alt sınıfına ait bir oyun olmamakla birlikte, siyasi ve sosyal olarak bir iyileştirme meydana getiren bir eylem olmuştur. 16. Yüzyıl’da İtalya’da ortaya çıkmış fakat sonrasında rugby’ye dönüşen “Calcio” ismine sahip olan oyun, futbol oyununun soylular tarafından oynandığı yönünde tanıtılmıştır. (Stemmler,2000: 47-49) Ortaçağda Fransızların oynamış olduğu ve futbola olan alakasından bahsedebileceğimiz “La Soule” oyununu oynamak için belli bir miktarda oyuncu sınırlaması bulunmamaktaydı. Bu nedenle yalnızca oyun iki takım arasında oynanmıyor, aralarında büyük bir rekabet barındıran köyler ve kasabalar arasında oynanabiliyordu. (Urartu, 1994:9-10) Sert bir oynayış tarzına sahip olan oyun, çok fazla sakatlama ve yaralanmalara neden olmuştur. İngiltere’de 12. Yüzyıllardan itibaren oynanmakta olan futbol, hanedanlar ve halk tarafından popüler bir hale gelerek çok sevilen bir oyun olmuştur. Zaman ilerledikçe ve futbolun oyunun da bilinmesiyle beraber oyunun ünü kasaba, köy ve yerleşik alanda olan kişiler tarafından büyük bir rekabet ve heyecanla oynanmıştır. Oluşturulmuş olan

rekabetin dozajı artıp kişilerin kendi özgürlük alanlarına girilmeye başlanmasıyla, kamu düzenini bozmaya yönelik eylemler sergilenmesi ve kişileri şiddet yanlısı bir hale büründürmeye başlamasıyla beraber 1314 yılında, Kral II. Edward, futbolu dünyada yasaklamıştır. Futbol oyunun kötü bir etikete sahip olması, futbolcuların küçümsenmesine, hakarete uğrayarak aşağılanmasına neden olmuştur. Futbol oyununa getirilen bu yasakla İngilizlerin futbola olan sevgisi elbette ki bitmemiştir. (Ongan ve Demiröz, 2010:40) Farklı toplumlarda ve farklı tarihler de yine farklı şekiller de ortaya çıkmakta olan futbolun ilk aşamaları, askerî açıdan askerlerin gelişimleri stratejik düşünme ve hareket edebilmeleri için ortaya çıkarılmış olup, boş zamanlarında keyifli vakit geçirmelerine de yardımcı olmaktadır. Farklı statüdeki insanların takımlar kurarak futbol oynaması, futbolu yaygınlaşma süresini hızlandırmış olup, kültürel olarak da ortak bir bağ kurulmasına neden olmuştur. Ortaya çıkış tarihi M.Ö. zamanlara dayanan futbol, 12. Yüzyılda İngiltere’de oynanmıştır. Kuralları birbirinden farklı şekilde oynanmakta olan futbol oyunu, kural yönünden İngiltere’de daha sabit bir biçimde oynanıyordu. Kuralları sabit olan futbolun yayılması daha kolay olmuştur. Modern futbola geçiş yapıldığı aşamada 19. Yüzyılla beraber önde gelmekte olan İngiliz okullarında futbol takımları kuruluyor ve takım kuran her okul farklı kurallar koyarak onları uygulamaya başlıyor. Bu kurallar belirli bir standart içinde olmadığından karışıklığa neden oluyor ve takımların birbirleri ile futbol oynayabilmesi imkânsız hale geliyordu. Bu yüzden şartları belli bir standart halinde düzenlemek için, Cambridge Üniversitesi’nde 1848 senesinde Cambridge Kuralları oluşturuldu. 1857 senesinde Sheffield FC ilk futbol kulübü olarak kurulmuştur. Cambridge Kuralları 1862 senesinde düzenleniyor. Düzenlenen kurallarda futbolcuların elle topa müdahale etmeleri yasaklanıyor. İngiltere Futbol Federasyonu (FA) olan 1863 senesinde kuruluyor. Futbol kuralları tekrardan düzenleniyor. 1870 senesinde futbol takımlarına kaleci eklenerek futbol takımı 11’er kişiden oluşturulmak üzere revize ediliyor. Hakemler 1871 senesinde futbol müsabakalarında yer almaya başladı. 1872 senesinde yapılan yeni bir düzenlemeyle kalecilerin ellerini kullanması hakkı tanındı. 1872’de FA Cup ilk Futbol turnuvasını düzenledi. Bu turnuva ile birlikte futbol, İngiltere’nin sınırları dışarısına çıktığından söz edilebilmektedir. Bir sene sonra İskoçya ve dört sene sonra ise Galler Futbol Federasyonları kurulmuşlardır. Futbol kurallarında yapılan bir düzenleme ile birlikte hakemler için 1878’de

düdük kullanmaya başladı. Uluslararası turnuvaların artmasıyla birlikte 1904'te Uluslararası Futbol Federasyonu kısaca FIFA kuruldu. 1 Ocak 1923'te Türkiye Futbol Federasyonu olarak "Futbol Heyet-i Müttahidesi" adı verilerek açıldı. Ardından 21 Mayıs 1923'te FIFA'ya başvuru gerçekleştirilmiş olup, FIFA'nın 26. üyesi olmaktadır. 25 ülkenin federasyonlarının katılmasıyla birlikte gerçekleşen Union of European Football Associations kısaca baş harfleri ile UEFA, 1954 senesinde kuruldu. (<https://futolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/126-mete-ikiz/247-futbolun-tairhjel-gelisimi.html> , 2023)

B. FIFA'nın Kurulması

Federation Internationale De Football Association, baş harfleri ile kısaca FIFA, 1884 yılında İskoçya, İrlanda, İngiltere ve Galler'in aralarında gerçekleştirecekleri futbol müsabakaları için kendi kurallarını, standartlarını, belirleyerek The International Football Association Board (IFAD) kurulmuştur. 1886 yılının 2 Haziranda olan ilk toplantılarını Londra'da gerçekleştirdiler. Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği, 21 Mayıs 1904'te Hollanda, İsviçre, İspanya, İsveç, Fransa, Danimarka ve Belçika, temsilcileriyle kuruldu. Paris'te ilk genel kurulu 23 Mayıs 1904 tarihinde gerçekleştirdiler. Robert GUERIN FIFA'nın ilk genel kurul başkanlığına seçildi. Gerçekleşen ikinci genel kurul 10 – 12 Haziran 1905 tarihleri arasında yapıldı ve İtalya, Macaristan, Almanya, İngiltere ve Avusturya üyeler arasına girdi. 1904 senesinde futbola dair belli başlı kurallar belirleyerek futbolu kontrol altına almış olan FIFA, yine 1904 senesinde Fransa ve Belçika arasındaki ilk uluslararası futbol müsabakasını düzenlendi. FIFA'nın Avrupa dışından olan ilk üyeleri 1910 yılından sonra birliğe katıldı. Güney Afrika (1910), Şili (1912), Arjantin (1912), ve ABD (1913) birliğe katıldı. Fransız Avukat Jules RIMET, 1 Mart 1921 tarihinde FIFA başkanı olarak seçildi. 1930 yılında evrenselleşmek için farklı dinleri, farklı dilleri ve farklı kültürleri hep bir araya getirmek için organizasyon düzenlediler. Organizasyonu gerçekleştirmek isten Jules RIMET'in RIMET adını alarak ilk Dünya Kupası maçı düzenlendi. Uruguay'da gerçekleştirilen maçta galip olan Uruguay'ın kupayı kazandı. (<https://www.fifa.com/about-fifa/associations> , 2023)

1974 yılında daha önce gerçekleştirilen organizasyonun ismi Dünya Kupası oldu. FIFA'nın düzenlemiş olduğu Dünya Kupası'nın asıl amacı FIFA'nın da beş temel ilkesiyle aynıdır. (Akşar ve Merih, 2006:15)

- Futbolun gelişimine fayda sağlayacak olan uygun her yol ile gerçekleştirmek.
- Ülkeler ve federasyonların arasında gerçekleşecek olan maç organizasyonlarıyla birlikte dostça ilişkiler kurulmasını sağlamak.
- Tüm futbol federasyonlarını kontrol ederek, futbolun zarar görmesine ve uygunsuz şekilde olan uygulama ve yöntemlerin olmasını önlemek
- Futbolda dil, din, ırk ve politika ayrımının yapılmasına engel olmak
- Üye olan federasyonların birlikteliği hakkında çıkabilecek çatışmalara karşı çözüm üretmek.

FIFA günümüzde, merkezi İsviçre'nin Zürih şehrinde olan ve dünya futbolunu yöneten bir kurumdur. İcra Kurulu kararlarının uygulanması ve yürütülmesi Genel sekreterlik tarafından yapılır ve sorumlu kişi olan kişi FIFA Genel Sekreteridir. Organizasyonlara sağlanan finansman, hazırlık uygulanmasından ve düzenlenmesinden FIFA Genel Sekreterliği sorumludur. FIFA Dünya Kupası organizasyonu ve diğer FIFA futbol müsabakaları en önemli organizasyonlardır. Dünyada futbolun yönetim organı olan FIFA, yapısında 211 ulusal federasyon bulundurmaktadır. Dünya bölgeleri altı konfederasyona bölünmüştür. (<http://www.nkfu.com/uluslararasi-futbol-federasyonu-fifa-hakkinda-bilgi/>,2023)

- - Afrika Futbol Konfederasyonu (CAF),
- - Asya Futbol Konfederasyonu (AFC),
- - Okyanusya Futbol Konfederasyonu (OFC)
- - Confederación Sudamericana de Fútbol (CONMEBOL)
- - Union des Associations Européennes de Futbol (UEFA),
- - Kuzey, Orta Amerika ve Karayipler Futbol Federasyonu Konfederasyonu (CONCACAF),

FIFA tarafından her dört senede bir yapılan FIFA Dünya Kupası ne önemli turnuvadır. 1930'lu yıllardan beri gerçekleşir. (<https://www.fifa.com/about-fifa/associations> , 2023)

C. UEFA'nın Kurulması

Union Des Associations Europeennes De Football, kısaca baş harfleri kullanılarak UEFA şeklinde anılabilir. FIFA'nın Paris'te 1953 yılında toplandığı Olağanüstü Genel Kurulu'nda belirlediği kıtasal futbol federasyonları oluşturma ilkesinin benimsenmiş olması ve Avrupa'da olan futbol birliğinin kurulma süreci başlamış olmuştur. 15 Haziran 1954 yılında İsviçre'nin Basel kentinde kurulan, Avrupa futbol federasyonları için çalışmakta olan UEFA, dünyadaki en popüler spor dalı olan futbolun değerli olduğunu her daim kanıtlamak ve mevcut olan popülaritesini korumak ve de arttırmak için kuruldu. UEFA, Avrupa ülkelerini temsil etmektedir. 55 ulusal futbol federasyonun üyeliğine sahiptir. Avrupa'da olan futbol federasyonları arasında olan birlik beraberlik ile dayanışmayı sağlamak ve de bunu güçlü tutarak geliştirmeyi hedeflemek için kurulmuştur. Benimsemiş oldukları bu temel değerler günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. FIFA'ya bağlı olan ve faaliyetlerini sürdürmekte olan altı konfederasyon içerisindeki en büyük konfederasyon UEFA'dır. Diğer konfederasyonlar ile herhangi bir kıyas yapılması mümkün değildir. Çünkü mali ve sportif açıdan güçlü bir altyapısı vardır. (<https://www.uefa.com/uefachampionsleague/history/> ,2023) UEFA, dört sene de bir kez organize edilmekte olan ve üye olan federasyonların milli takımlar seviyesinde temsil ettiği Avrupa Futbol Şampiyonasıyla birlikte ulusal liglerinde başarılı olan takımların katılmaya hak kazandığı en önemli ve popüler olan futbol turnuvaları UEFA Şampiyonlar Ligi ile UEFA Avrupa Ligi organizasyonlardır.

UEFA, futbolu en çok oynanan, güvenilir, rekabetçi, ilgi çekici ve sorumluluk kapsamında 5 temel üzerine bina ettiği stratejiyi 2021 yılında "İcra Kurulu" kararıyla benimsemiştir. (<https://www.uefa.com/insideuefa/about-uefa/strategy/> , 2023)

1. Futbol

- Avrupa futbolunda büyümek ve uzun vadeli katılımı güvence altına almak

- Ulusal futbol federasyonlarının ilerlemesine öncülük etmek ve desteklemek

- Avrupa'da futbolun herkes tarafından erişilebilir ve erişilebilir olmasını sağlamak

- Avrupa genelinde futbol altyapısını teşvik edin ve geliştirin

2. Güven

- Ulusal derneklere liderlik sağlamak

- İyi yönetişimi ve artan şeffaflığı teşvik edin

- Futbolun bütünlüğünü korumak

- Paydaş katılımını geliştirin

3. Rekabet edebilirlik

- UEFA müsabakalarının herkes için rekabetçi ve anlamlı olmasını sağlamak

- Yerel ve uluslararası yarışmaları kolaylaştırmak için en uygun futbol takvimini takip edin

- Sportif ve finansal önlemler yoluyla rekabet dengesini korumak için çalışmak

- Finansal sürdürülebilirliği her seviyede koruyun ve destekleyin

4. Refah

- Gelirleri artırmaya devam edin

- Araştırma ve yatırım yoluyla daha verimli geliştirmeyi takip edin

- Sürekli hayran katılımı ve ilişkileri kurun

- Uluslararası imajımızı ve farkındalığımızı geliştirmek

5. Sorumluluk

- Avrupa futbolunun BM sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına yardımcı olma sorumluluğunu üstlenmesini sağlamak

- Genç oyuncuları ve çocukları koruyarak futbolla uğraşan herkesin güvenliğini garanti edin

- Kapsayıcı uygulamaları ve faaliyetleri teşvik ederek, kapsayıcı değerimiz olarak saygıyı sürdürmek
- Oyunu gelecek nesiller için koruyan ekonomik olarak uygulanabilir, sürdürülebilir programları teşvik edilmesi, olarak kabul edilmiştir.

D. Türkiye’de Futbolun Tarihsel Gelişimi

Futbol, 19. Yüzyıllarda tütün ve pamuk ticaretiyle ilgilenmekte olan İngilizlerin, Osmanlı İmparatorluğu’na gelerek liman kentlerine yerleşmesiyle birlikte yayılmaya ve bilinmeye başlandı. Daha önceleri kendi içlerinde futbol takımları kurup oynamaya başlayan İngilizler, zaman ilerledikçe ve Türklerle birlikte vakit geçirmeye başladıkça onlara da bu oyunu öğrettiler. İngiltere’de başlayan ve hızla dünyaya yayılmakta olan futbol oyunu, Osmanlı Devleti’ne ticaret için gelen ve liman kentlerinde yerleşen tacirler tarafından öğretilmiş olmuştur. Fakat futbolu müslüman olan gençlerin oynaması halk tarafından çok sıcak karşılanmamıştır. (Akşar ve Merih, 2006:70) Bu yüzden futbol maçları azınlıklar ve İngilizler arasında gerçekleştirilirdi. Türk topraklarında gerçekleştirilen ilk futbol maçı tarihi kayıtlara göre, 1875 senesinde Selanik’te oynanmıştır. Ardından, İstanbul ve İzmir’de futbol müsabakasının gerçekleştirildiğine dair kayıtlar bulunmaktadır. Futbol oyunun oynandığı ilk üç şehir ise Osmanlı şehri Selanik, İstanbul, İzmir’dir. Osmanlı da o dönem futbol İngilizler ve Rumlar arasında gerçekleştirilirdi. İngilizler tarafından 1894 senesinde İzmir’de kurulmuş olan ilk futbol kulübünün adı “Football Club Smyrna” olmuştur. İngilizlerin İzmir’den sonra İstanbul’a taşınmasıyla birlikte Kadıköy ve Moda semtlerine futbol popüler hale gelmiştir. Futbol oynayan ilk Türk Selim Sırrı Tarcan’dır. 1898 yılında İzmir’de İngilizlerle birlikte oynanan bir maça çıkmıştır. Ancak ilk Türk futbolcusu olarak kabul edilmemektedir. Fuat Hüsni Bey, “Black Stocking”(Siyah Çoraplılar) ismiyle ilk Türk Futbol Takımını kurmuştur. Aynı zaman da Fuat Hüsni Bey için, İngilizlerin kurmuş olduğu Kadıköy takımında “Bobby” ismiyle futbol müsabakalarında yer alan bir futbolcu olarak futbol oynandığı da bilinmektedir. (Akşar ve Merih, 2006: 70-71) 6 Nisan 1896’de Atina’da gerçekleştirilen Olimpiyatların açılış gününe rastlayan, Tatavla-Heraklis Jimnastik Kulübü’nün gösterişli kuruluşu Tatavla’da bir grup Rum vatandaşların birleşimiyle birlikte gerçekleşmiştir. İki yıl kadar sonra tamamen Türk

gençlerinden oluşan bir ekip, Kadıköy Futbol Kulübü kurulmaya çalışılmıştır. James La Fontaine ve Horace Armitage, 1902 yılında kulüp oyuncularının çoğunluğu ülkede bulunan yabancı uyruklu kişilerden oluşmakta olan kişiler ile birlikte Cadikeuy Football Club (Kadıköy Futbol Kulübü) adlı futbol takımını kurmuşlardır. Moda'da oturmakta olan İngiliz gençleri, 1903 senesinde Moda Football Club'ı kurmuşlardır. İki sene sonra 1904 yılında da Kadıköy'de yaşamakta olan Rum gençleri bir futbol takımı kurarak ismini Elpis (Ümit) Futbol Takım'ını faaliyete geçirmiş oldular. Yine 1904 senesinde futbolda yaşanan başka bir gelişme İngiliz elçilik gemisinde çalışmakta olan gemi mürettebatının, Imogene futbol takımını kurmuş olmalarıdır. Futbol takımlarının artması sebebiyle üzerine Türk topraklarında lig organizasyonu gerçekleştirilmesi planlandı. Türk topraklarındaki oluşturulmuş olan ilk lig organizasyonu, gerçekleştiren kişi James La Fontaine'dir. 1904 yılında bir sonbahar mevsiminde Constantinople Football Liege (İstanbul Futbol Ligi) adıyla ilk futbol ligi İstanbul'da kuruldu. (Akşar ve Merih, 2006:72-73)

II. Meşrutiyet dönemi, futbol ve futbol oyuncuları içinde rahat bir ortam hazırlamıştır. Türk takımları daha etkin bir şekilde faaliyetlerine başlamışlardır. Yeni futbol takımlarının da kurulmalarına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Ankara, İzmir, Eskişehir, Adana, Bursa ve Trabzon illerinde futbola karşı olan ilgi artmıştır. İstanbul'da olduğu gibi bu şehirlerde de futbol aşırı derece de bilinmeye ve yayılmaya başlamıştır. Döneme ait olan önemli organizasyonlar Pazar Ligi, Cuma Ligi, İstanbul Türk İdman Birliği Ligi ve İstanbul Şampiyonluğu Ligleridir. Savaşların araya girmesiyle birlikte, futbol 11 senelik bir sekteye uğrayarak bu durumdan olumsuz yönde etkilenmiştir. (http://www.tff.org/default.aspx?page_ID=293 , 2003) Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1920'de faaliyetine başlamasıyla Türk sporu ve Türk futbolunun gelişimi için önemli kararlar alınarak, kurumlar oluşturulmuştur. 1923 senesinde İlk spor teşkilatı, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (T.İ.C.İ) ve beraberinde kuruma bağlı olarak Türkiye Futbol Federasyonunun FIFA'ya kabul edilmesiyle birlikte Türkiye dünyadaki yerini almış olmuştur. 26 Ekim 1923'te, Cumhuriyetin ilanından üç gün önce Türk Milli Futbol Takımı, İstanbul'da ilk milli maçını Romanya ile gerçekleştirmiştir. (Bozdemir, 1998:24)

24 Eylül 1951 tarihinde Profesyonelliğin kabulü ile Türk Futbolunda yeni bir dönem başlamıştır. 1954'te UEFA'nın kurulmasından sonra Türkiye Avrupa ülkesi olarak kabul edilmesi yönünde bir çaba harcanmıştır. 10 Şubat 1962'de FIFA tarafından alınan kararlar ile ilan edilmiştir. (Babacan, 1993:75) 1959 senesinde İlk milli lig, müsabakaları gerçekleştirilmiştir. Günümüzde Süper Lig ismiyle biliyoruz. İstanbul'dan sekiz, Ankara ve İzmir'den dörder takımın katılımıyla birlikte iki gruba ayrılarak mücadele edilen futbol müsabakasında Fenerbahçe ve Galatasaray içinde buldukları gruplarının birincisi olmuştur. Finale kalmışlardır. Finalde, Fenerbahçe takımı, Galatasaray'a karşı üstünlük sağlayarak ilk milli lig kupasını almaya hak kazanmıştır. (Çağlayan, 2003:5) Bu dönemlerde tüm ülkede mevcut futbol taraftarlık sevgisiyle birlikte heyecan doruklarında yaşanmıştır. Futbol Anadolu da cinsiyet fark etmeksizin, hangi yaşta olunursa olunsun, her kesimden insanı ortak bir paydada da buluşturan bir olgu haline gelmiştir. Futbola duyulan aşırı ilgi ve destek ile kısa süre de büyük rekabetler oluşmuştur. Futbola duyulan bu sevgi tüm ülke geneline yayılmıştır. (Çağlayan, 2003:6)

Türkiye'de bulunan ve çalışmanın konusu kapsamında olan dört büyük futbol takımının tarihi gelişimine BISTT 100'de yer alan Futbol Kulüpleri başlığı altında kuruluş tarihleri dikkate alınarak yer verilmektedir.

E. TFF'inin Kurulması

Futbol, ülkemizde 19. yüzyılın son çeyreğinde oynanmaya başlamıştır. İzmir'de İngilizler tarafından İlk futbol kulübü kurulmuştur. 1897'de Türk topraklarındaki ilk futbol maçı de İstanbul ve İzmir karması maç gerçekleşmiştir. Reşat Danyal ve Fuat Hüsnü tarafından ilk futbol takımı kurulmuştur. Devrim hafiyelerinin bu takımı fark etmemeleri için ismi Black Stocking konulmuştur. 1901'de Türk takımının Rumlarla ilk futbol maçını gerçekleştirilmiştir. Bu karşılaşma aynı zamanda tarihteki ilk futbol maçı olma özelliğini taşımaktadır. İngiliz ve Rum gençlerin ilgisi sonucunda Kadıköy futbol kulübü kurularak İstanbul'da ilk kulüp olma özelliğine kavuşmuştur. İngilizler tarafından Moda Futbol Kulübü, Rumlar tarafından Elpis ve İmogene kulüpleri açılmış ardından tüm takımların katılımı sonucunda İstanbul Futbol Ligi (1903) kurulmuştur. Türk gençlerinin artan ilgisi ve milli bir takım kurma hayali desteklenerek ilk milli ve

resmi futbol takımı Ali Sami Yen'in önderliğindeki Galatasaray olmuştur. 1905-1906 sezonuna katılan Galatasaray ilk şampiyonluğunu 1907-1908 sezonunda almıştır. Bu durum bir başlangıcı işaret etmenin yanı sıra Fenerbahçe ve Beşiktaş'ın Türk futboluna dahil olmasını müjdelemektedir. Tam olarak gelişmenin gözlemlendiği dönem 1908-1923'tür. Artan kulüp sayısı sonucunda Ligler oluşturulmuştur. Cuma Ligi, Pazar Ligi, İstanbul Türk İdman Birliği Ligi ve İstanbul Şampiyonlar Ligi gibi organizasyonlar önemli organizasyonlardır. Savaş neticesinde 11 yıl sekteye uğramış ancak Erken Cumhuriyet Döneminde hızlı dönüşüm geçirmiştir. Dönüşümün başlangıcı 1 Ocak 1923'te kurulan Türkiye Futbol Federasyonu'dur (TFF, 2023). İlk başkanı Yusuf Ziya Öniş'tir. Şu andaki başkanı ise Mehmet Büyükekşi'dir. (TFF, 2023)

F. BIST 100'te Yer Alan Futbol Kulüpleri

Çalışmada BIST'te yer alan futbol kulüplerinin finansal performanslarına göre sıralamaları yapılmıştır. Bu bölümde BIST'te yer alan futbol kulüplerinin tarihsel sıraya göre tarihçelerine kısaca yer verilmiştir. Kronolojik sıraya göre futbol kulüpleri; Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor.

1. Beşiktaş

1902 yılında futbolun yanı sıra jimnastik hareketleri faaliyetini sürdüren bir spor kulübü olarak açılmıştır. 1903 senesinde özel bir izin alınarak Beşiktaş Bereket Jimnastik Kulübü kuruldu. Kulüp faaliyetlerinde ilk olarak barfiks, paralel bar, halter, güreş, boks, aletli jimnastik ve eskrim dallarında eğitimler vererek başladı. Fuat Balkan ve Mazhar Kazancı'nın sürdürmüş olduğu faaliyetler sonucunda kulübün ismi Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü olmuştur. 1910'ların sonundan itibaren kulüpte bulunan atlet ve jimnastikçiler çok fazla futbola ilgi duyduklarından dolayı, kendi aralarında sürekli olarak futbol müsabakaları düzenlemişlerdir. Futbol popüler bir spor dalı haline gelmiştir. (<https://bjk.com.tr/tr/cms/tarihce/2/73> , 2023)

2. Galatasaray

Galatasaray lisesi II. Beyazıt tarafından 1482 senesinden devlet adamı yetiştirmek için Galata Sarayı ismiyle kurulmuştur. Okulun modern hale gelmesi

Eylül 1868’de gerçekleşmiştir. Okul açıldıktan sonra okulda spor faaliyetleri gerçekleşmeye başlamıştır. Okulda eğitim vermekte olan beden eğitimi öğretmenleri öğrencilerine atletizm, jimnastik, yüzme ve kürek spor dallarında fiziksel yönde çalışmalar yaptırmıştır. Galatasaray Lisesi İngilizler tarafından kurulmuş bir okuldur. Türkiye’de kurulmuş olan ilk futbol takımları da İngilizler tarafından kurulmuş. Bu durum Galatasaray Lisesi’nde eğitim gören Türk öğrencileri rahatsız etmiştir. Bu yüzden 1905 senesinde Ali Sami Yen’in yol göstermesiyle birlikte Galatasaray Lisesi’nde okumakta olan beşinci sınıf öğrencileri futbol kulübü kurma kararı almışlardır. Galatasaray, 20 Ekim 1905 yılında Asım Tefvik Sonumut, Bekir Sıtkı Bircan, Reşat Şirvanizade, Refik Cevdet Kalpakçıoğlu, Emin Bülend Serdaroğlu, Celal İbrahim, ve Abidin Daver’le birleşerek Ali Sami Yen’in önderliğinde “Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü” kurmuşlardır. (<https://www.galatasaray.org/s/galatasaray-nasil-kuruldu/13> , 2023)

3. Fenerbahçe

1895 yılında Moda’ya yerleşmiş ve orada yaşamakta olan İngilizler kendi aralarında futbol takımı kurup modern futbol oynamaya başlamışlardır. Bu olay Fenerbahçe Spor Kulübünün kurulmasının temellerini oluşturmuştur. Mehmet Ali, Reşat Denyal, Fuat Hüsnü Kayacan ve arkadaşları 1899 senesinde oyuncuları Türk gençlerinden oluşmakta olan Black Stocking’in (Siyah Çoraplar) isimli bir futbol takımı kurmuşlardır fakat kurulmuş olan bu futbol kulübü kısa bir süre sonra dağılmışlardır. Kulübe birkaç genç isim eklenerek yine aynı kişiler ile 1902 yılında Kadıköy Futbol Kulübü ismiyle toplanmışlardır. Ziya, Necip ve Ayetullah Beyler maçtan dönerken bir futbol takımı kurmaya karar veriyorlar. Daha öncesinde futbol ile ilgili oluşturulmuş olan katı ve sert kurallar 1907 yılında belirli ölçülerde esnetilerek sürdürülmeye devam etmiştir. Futbola karşı zaafı olan gençler bu süreçten oldukça verimli bir şekilde faydalanmışlardır. Yeni bir futbol kulübü kurmuşlardır. Yeni oluşturulan futbol kulübü kurulduğu semtin ismini alarak Fenerbahçe olmuştur. Nurizade Ziya Songülen Bey, Fenerbahçe Futbol Kulübü’nün ilk başkanı olmuştur. Ayetullah Bey, il genel sekreterliğini ve kaptanlığını yapmıştır. Kurulmuş olduğu ilk yıllarda imkansızlıklar nedeniyle kulübü kapatmayı düşünseler de çoğunlukla gemilerden ödünç aldıkları futbolcular ile ligdeki mücadelelerini sürdürmüşlerdir. 1909 yılında Fenerbahçe

Futbol Kulübü adı değiştirilerek, Fenerbahçe Spor Kulübü olmuştur. Kurulduğunda Fenerbahçe'yi temsil eden renkler sarı-beyaz iken sarı-laciverte rengi dönüştürülmüştür. Bugün de hala Fenerbahçe'yi sarı-lacivert rengi ile tanımaktayız. 1909-1911 seneleri zor geçmiştir. Fenerbahçe kulübünü sarsmış ve dağılabilir bir duruma gelmiştir. Fakat Elkatipzade Mustafa isimli futbol kulübü üyesi, St.Joseph, Robert College ve Kadıköy Numune Mektebi'nden tanıdığı genç ve başarılı futbolcuları toplanıp birlikte bir kulüp için iyiye arz eden bir durumu meydana getirmiştir. İki yıl boyunca neredeyse her futbol maçlarında mağlup olan Fenerbahçe Spor Kulübü hiç yenilmeden ilk şampiyonluğunu kazanmıştır. O dönemlerde İstanbul'da bulunan futbol takımlarının şampiyonlukları Galatasaray ve Fenerbahçe takımları arasında yaşandığı bilinmektedir. Fenerbahçe ve Galatasaray arasında bulunmakta olan bu ezeli rekabet ilk olarak 17 Ocak 1909 senesinde Galatasaray Lisesi'nin öğrencilerinden oluşturulmuş olan futbol takımı ile o dönem daha yeni kurulmuş bir semt takımı olan Fenerbahçe arasındaki futbol müsabakasının gerçekleşmesiyle başladığı bilinmektedir. Günümüzde de Galatasaray ve Fenerbahçe arasında gerçekleşecek olan her derbi günü büyük bir tutku ve heyecanla beklenmektedir.

(<https://www.fenerbahce.org/kulup/tarihce>, 2023)

4. Trabzonspor

Türk sporunun Anadolu'ya yayılması Türkiye İdman Cemiyetleri ittifakının kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Anadolu'ya yayılan bu etki Trabzon'da yayılmıştır. İdmanocağı, İdmangücü, Necmati kulüpleri Trabzon Lisesi'nde kurulmuştur. İdmanocağı ve İdmangücü arasında 1923 senesinden itibaren başlayan bir futbol rekabeti söz konusu olmuştur. Yaşanılan bu rekabet 1930'dan sonra daha da çok kızışmaya başlamıştır. 1962-1963 futbol sezonunda Türkiye Futbol Federasyonu başkanlığını Orhan Şeref Apak yapmaktadır. Türkiye'de olan ligleri güçlendirmek ve bununla birlikte tüm ülkeye futbolu yaymak amacıyla, tüm yurttaki bir il futbol takımı kurulmasına yönelik bir öneri sunmuş ve bunun için çalışmalara başlanmıştır. Trabzon'da kurulmuş olan İdmanocağı ile İdmangücü arasında yaşanmakta olan rekabet dolayı Trabzon şehrinin il futbol takımının kurulması uzun seneler mümkün olmamıştır. 1966 senesinde dönemin Beden Terbiyesi Genel Müdürü olan Ulvi Yenal'ın İdmanocağı ve İdmangücü

kulüplerinin birleşmemeleri durumunda Trabzon'un Türkiye liglerinde temsil edilemeyeceğini bildirmiştir. Bunun üzerine büyük tartışmalar yaşanmıştır. Fakat Türkiye liglerinde sonunda Trabzon'un temsil edilebilmesi için, 1967 senesinde İdmanocağı ile İdmangücü kulüpleri birleşme kararı almıştır. Birleşen bu iki kulübe yine Trabzon'da bulunan Karadeniz Gücü ve Martıspor'da dahil olmuştur. Trabzonspor Kulübü, 2 Ağustos 1967'de kurulmuş olmuştur. (<https://www.trabzonspor.org.tr/tr/kulup/tarihce> ,2023)

G. Futbolun Ekonomik Etkileri

Zaman geçtikçe spor faaliyetleri kendi içlerinde sadece zaman geçirmek ve oyalanmak için yapılan aktivite halinden çıkıp, popülerleşerek günümüzde daha geniş bir anlam ile ifade edecek duruma gelmiştir. Spor, amatör ve profesyonel takımların oluşturularak spor faaliyetlerini ligler ve organizasyonların kurulmasıyla gerçekleştirilmiş olan, yöneten ve bu futbol takımlarına sahip olmuş olan şirketlerin bulunduğu bir pazar demek doğru olabilir. Gün geçtikçe popülerleşen spor dalları arasında futbol hem sportif faaliyet olarak hem de finansal yönden olarak büyük bir ekonomik olguya dönüşmüştür.

Futbol ortaya çıkmış tüm spor dalları gibi ortaya çıktığı ilk dönem sadece zaman geçirmek için yapılan bir aktivite aracı olarak görülse de günümüzde oluşan popüler kültürle de birlikte önemli bir spor dalıdır. Futbol, bir oyun değil, kendi ekonomisini oluşturan bir sektör olmuştur.

Futbol, kapitalist üretim ilişkileri ve teknolojik değişimlerle birlikte bir ekonomik sektör haline gelmiştir. Verili üretim ilişkileri ve teknoloji, futbolun kimliğini değiştirmiş, futbol kulüplerini ticari işletmeye, taraftarların ise birer müşteriye dönüştürmesini sağlamıştır. (Gökdemir, 2005:18)

“Futbol asla sadece futbol değildir.” Sözü futbol tarihinde oldukça önemli bir sözdür. Çünkü futbolu yalnızca bir spor dalı olarak görmemeliyiz. Futbolun yalnızca saha içinden ibaret olmadığını ve bununla birlikte ekonomik yönden, sosyal kültürel olarak ve hatta futbolun uluslararası bir etkisi olduğu da söyleyebilir. (Saban ve Demirci, 2016:24)

Futbolun geniş bir coğrafyaya hitap ediyor olması, futbolun ekonomik yönden gelişmesini etkilemiştir. Futbol ekonomisinin sahip olduğu saha içinde

yer alan unsurlara bakıldığında futbolcuları transfer edip takımlarda futbol oynatması için ödenen bonservis ücretleri, futbolculara ödenen maaşlar, teknik direktörlere ödenen ücretler, tesisleşme için yapılan harcamalar, altyapı harcamaları olarak daha yapılan birçok harcama böyle sıralanabilir. Futbol ekonomisinin saha dışında olan unsurlarına baktığımızda bunlar, futbol maçlarının oynandığı yayın ihaleleri, müsabaka günü için satılan bilet gelirleri, sermaye sahiplerinin futbol kulüplerini satın alması, halka açık olan futbol kulüplerinin borsada bulunan hisse senetlerinin gelirleri olarak sıralanabilmektedir. (Saban ve Demirci, 2016)

Futbol ekonomisinin sahip olduğu ve saha içi boyutu saha dışı boyutunu etkilediği kadar saha dışı boyutu da saha içi boyutunu etkilemektedir. Bu etkileşimle anlıyoruz ki futbol ekonomisinin genişliği bakımından global bir yapıya sahiptir ve bir endüstri sahibi olan futbola hizmet etmektedir. Futbol kulüplerinin hiçbir kâr amacı oluşturmadan ilerlemesi, kâr amacına bağlı olmaması kısacası futbolun endüstrileşmesi sebebiyle kulüp yönetimleri bakış açısı yönünden ulusal ve uluslararası yönden değiştirmeye başlamışlardır. Bu döneme kadar olan çok fazla konu olması ve üstüne düşülmemiş olan ekonomik faaliyetler sebebiyle kazanmıştır. Ekonomik faaliyetler ya da ekonomik işlemler olarak isimlendirilmiş olan olgular şu şekilde sıralanabilmektedir; bütçeleme, finansal yönetim, profesyonel gözlemcilik, hukuksal danışmanlık vb. Futbol, 1980'lerden itibaren belirleyici bir yöne sahip olarak, profesyonelleşmiş olması kulüplerin kendi içinde ve dış çevre ile olan ilişkilerinde önemli etkiler elde etmesini sağlamıştır. Modern toplumlar da futbol, önemli ekonomik katkılar sağlanmaktadır. Sağladığı bu katkı içerisinde futbol o kadar büyük bir ekonomik boyut kazanmıştır ki; seyahat acenteleri, sponsorlar, spor malzemeleri tedarikçileri, kuruluşları gibi birçok kuruluş futbolun sahip olduğu ekonomik boyutundan pay almaktadır. (Çimen,2018:11)

Futbolun ekonomik gücünü kazandıran en temel etkenlerden biri de futbolun sahip olduğu büyük popülaritesidir. Televizyon, futbolun ekonomik olarak büyümesini sağlayan en temel güç olmuştur denebilmektedir. Futbolun televizyon ile olan ortaklık ilişkisi futbolun dünya çapında bir spor olmasına katkı sağlamaktadır. Televizyondan öncesinde sadece futbolu stadyuma gidebilenler

izleyebilmektedir, televizyon sayesinde tüm dünya aynı anda bir futbol müsabakasını izleyebilmektedir.(Çimen,2018:11)

Dünyanın neresinde oynanırsa oynanсын futbol, herkes kolayca izleyebilme imkanına sahip olmuştur. Televizyondan futbolun izlenebilmesi, aynı anda aynı heyecanı tüm dünyadaki taraftarların izleyebilmesini sağladığından bu heyecan verici tutkuyu yaşattığından dolayı televizyon futbolun popüler bir yapıya gelmesi konusunda da destekleyici bir araç olmuştur. Televizyon gibi bilgisayar oyunları futbol için oldukça önemli bir araç olmuştur. Futbolun popüler bir spor dalı olmasıyla birlikte günümüzde oldukça sık tercih edilen bilgisayar oyuncuları yapılmaya başlanmıştır. Evimizden hiç çıkmadan ya da internet kafelere giderek oynayabileceğimiz futbol oyunları da dijital eğlence sektöründe yerini almıştır. Kendi endüstrisini oluşturan futbolun, hitap edecek oldukça geniş bir kitle ve sektörleri vardır.

2020 senesinde Covid-19 Salgını sebebiyle futbol maçları ertelenmek zorunda kaldı. Evlere hapsediğimiz dönemde bilgisayar üzerinden online oyunlar oynamaya başlayarak iyi vakit geçirilebildi. Pandemi çoğu kişinin evlerde olması aslında girişimcilere fırsatlar doğurdu. Birçok sektör faaliyetini internet üzerinden gerçekleştirmeye başladı. Futbol sektörünün bedenen olmasa da internet üzerinden, bir şekilde sürdürüldü. Telefona futbol uygulamaları indirilerek online futbol müsabakaları gerçekleştirildi. Tabi pandemiden önce de bu durum oldukça yaygındı. Playstation kafeler gençlerin buluşup dijital olarak müsabakalar gerçekleştirebilmeleri için kurulmuş işletmelerdir.Futbol, diğer sektörlerle de girişimleri için fikir sahibi olmuştur. Futbol kulüplerinin oluşturmuş olduğu endüstriyel bir sektör haline dönüşmüş olan futbol, futbolun milyon dolarlarca bütçelere ulaşmasıyla birlikte milyon dolarları aşarak milyar dolarlara ulaşmasıyla kısacası futbol kulüplerinin büyük bir ekonomik sektöre dönüşmesi futbol kulüplerinin gelir ve giderlerinin kayıt altına alınması konusunda önemli bir hale bürünmüştür. Gelir, giderlerin tutulması şart kılmıştır. Bunun sonucunda UEFA ve FIFA'nın birlikte almış olduğu ortak karar ile futbol kulüplerine dair yeni düzenlemeler meydana getirmiş olup ve de yeni kurallar uygulamaya başlamıştır. Futbol kulüplerine ait gelir ve giderler kontrol altında tutulmuştur.(Çimen,2018:12)

Futbol için gelişen ve değişmekte olan dünya koşullarıyla nitelikli ve içerik bakımından yenilenmiş bir süreç yaşamış olup, futbolun alınabilir ve satılabilir bir meta haline dönüşmüş olduğu kanısına ulaşılabılır.

1. Dünya Kupasının Ekonomik Katkısı

Dünya kupası, futbol ekonomisi için çok önemli bir turnuva olmaktadır. Sadece turnuvanın yapılacağı ülkede dünya kupasını hazırlama için çalışacak milyonlarca kişiye istihdam sağlanabilmektedir. Milyonlarca taraftarın stadyumlarda, maçların oynanacağı şehirlerde, yiyecek-içecek, konaklama, seyahat, forma satışı vs. gibi eylemler milyarlarca dolar kazandıracaktır. Turnuvanın yapılacağı ülkedeki tek bir şehir de değil, birkaç şehir de bu futbol müsabakaları gerçekleşmektedir. Bu durum elde edilen gelirin tek bir bölgeye değil, ülke geneline yayılması demektir. Turnuva yaklaşık bir ay sürmektedir. Bu gelirler milli takımlar için çok büyük bir önem arz etmektedir. Bunun sebebi milli takımlarda yer alan futbolcuların dünyanın en büyük turnuvasında kendilerini dünyaya tanıtmaları için büyük bir fırsattır. Bu durum futbolcuların bağlı oldukları kulüpler içinde bir o kadar önem arz etmektedir. Çünkü futbolcunun turnuvada göstermiş olduğu başarı, futbolcunun piyasa değerinin yükselmesine, dünya üzerinde şöhretinin artmasına sebep olmaktadır. Futbolcunun bağlı olduğu kulüp turnuvada başarılı olan futbolcusu üzerinden reklam, sponsorluk ve transfer olarak milyonlarca dolar gelir elde edebilir.

Futbol için değişmekte ve gelişmekte olan koşullarla nitelik ve içerik bakımından ciddi bir açıdan evrimsel süreç yaşamış olup, futbolun alınabilir ve satılabilir bir meta haline dönüşmüş olduğu kanısına ulaşılabılır. (Kennedy ve Kennedy, 2012:334)

2. UEFA Şampiyonlar Liginin Ekonomik Katkısı

2000’li yılından itibaren, Avrupa kulüplerinin geleceklerini garanti altına almak ve kulüplerin finansal yapılarını kontrol altına almayı amaçlayan bir dizi kurallar yayınlanmıştır. İlerleyen zamanlarda bu kurallar bütünü geliştirilmiştir. UEFA, kulüpleri denetime tabi tutarak uyulmaları zorunlu olan beş madde belirlemiştir. Bu maddeler; Mali, altyapı, sportif kriterler, personel, idari ve hukuki kriterlerden oluşmaktadır. Her ülkenin federasyonu, UEFA’nın sunmuş olduğu şartlara, kendi kanunları yörüngesinde hazırlayarak kendine ait olan

lisanslama sistemini oluşturup, yürütmekle sorumludur. Bu lisanslama sistemi kulüplerin yerel ve uluslararası yapılan futbol maçlarında yer alabilmeleri için her sene bu lisansı almalıdırlar. Gerekli şartları sağlayamamaları durumunda katılacakları futbol maçlarında bulunamazlar ve bir dizi cezai işlem uygulanabilmektedir. (Çakmak,2019)

UEFA şampiyonlar ligi turnuvasında bulunan her takım, turnuvada bulunma, galibiyet, beraberlik, mağlubiyet, tur atlama, çeyrek final, yarı final ve şampiyon takım olarak bir sürü finansal ödül sunmaktadır. Bir takımın şampiyonlar liginde yer alabilmesi için kendi ulusal liginde belli bir lig sırasında bulunması gerekmektedir. Bu sıralama takımların daha doğrusu liglerin ülke puanlarına göre belirlenmektedir. Ülke puanları yüksek olan ligler bu turnuvaya daha fazla takım göndermektedir.

Lisanslama sisteminde bulunan mali kriterler futbol kulüpleri için, mali raporların hazırlanması, denetimin yapılması ve sunumunu içinde bulunduran muhasebesel işlemlerle finansal performansın artırılmasına ve takip edilmesine yönelik finansal performans kriterleri sunmaktadır. Futbol kulüplerinin hukuki yapıları şirket veya dernek olabilir. Bu durum uymakta zorunlu oldukları muhasebe kurallarının dışında olarak; UEFA'nın sunmuş olduğu finansal raporlama kurallarına uymak zorundadırlar. Futbol kulüpleri ve futbol ekonomisi kendine özgü oluşturduğu finansal raporları ve performanslarıyla takip etme yöntemleri oluşturmaktadır. (Türkiye Kurumsal Yönetim Dergisi, 2010)

Mali kriterler, futbol kulüplerinin mali yapıları içinde hukuki temel içeren bir dizi standartlar oluşturmuştur. Standart oluşturulmuş olması, futbol kulüplerinin mali tabloları, yeni ve kendine has bir şekilde ortaya çıkmış olmuştur. Mali açıdan takip etmenin anlaşılabilir olması açısından Avrupa'daki futbol kulüpleriyle ortak bir finansal raporlama izleme sistemi standardize edilmiştir. Futbol kulüpleri bunla birlikte daha disiplinli bir finansal yönetme ulaşmış olup, futbol ekonomisi kendince finansal takip ve muhasebe kurallarına kavuşmuştur. Bu standartlar hali hazırda bulunan finansal raporlamayı birçok açıdan etkilemektedir. Futbol endüstrisindeki gelişimin bir sonucu olarak, futbol kulüpleri finansal raporlama ile, dünya muhasebe ve spor tarihinde önemli olan birçok kavramın hayata geçilmesini sağlamıştır. (Çakmak,2019)

3. Futboldan Elde Edilen Gelirler

Sermaye, emekle birlikte uluslararası iş bölümüne dayanan ticaretin artması ile küreselleşme süreci dünya ekonomisinin oluşmasına yardımcı olmuştur. Teknolojideki gelişimle uluslararası ticareti artırarak global kapitalizmin egemenliğini artırmasına adım atmıştır. Küreselleşmeyle birçok alan etkilenmiştir. Bu alanlar için siyaset, ekonomi, hukuk ve spor gibi alanları sayabiliriz. Sporun önemli dallarından olan futbol da küreselleşmeyle kendi içinde ciddi bir dönüşümler geçirmiştir. Küreselleşme süreciyle birlikte sporun da endüstriyel bir kavram olarak hayatımızda bulunduğundan bahsedebiliriz. Spor endüstrisi, sektörde bulunan ürünlerini talep edenlere ve sektörün oluşturduğu organizasyonların gerçekleşmesini sağlayarak sektörün bir unsurunu oluşturmuş olan endüstri olarak tanımlanabilmektedir. (Alver, 2008:235) Dünyanın en büyük sporu olan futbolun da bu yapı içinde aynı şekilde faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Futbol, spor endüstrisi gibi değişim göstermektedir. Futbol bu endüstri de çitayı oldukça yükseğe çıkarmıştır. Çağımızda futbol sporu dünyanın her bir köşesinde her sokak arasında, her mahallede ve ülkelerin dört bir yanına yayılmıştır. Haliyle bu sporun ekonomik büyüklüğü oldukça hızlı gelişmektedir. Bu futbol endüstrisi kulüplerin bir fabrika misali ortaya çıkardığı ürün ve hizmet olarak tanımlanabilmektedir. Futbol endüstrisinin hizmet tarafı insanların taraftarı oldukları futbol takımlarına karşı duydukları hisler ve duyguların belirli bir ticari boyuta ulaşmasını sağlamaktadır. Taraftarlar bağlı oldukları futbol takımlarına maddi olarak çok büyük destekler vermektedirler. Bu destekler hem taraftarlar için hem de yatırımcılar için büyük bir Pazar oluşturur. Uluslararası büyük firmalardan küçük işletmeler kadar her marka şirket veya holding bir futbol takımını belirli bir maddi bedel karşılığında sponsor olabilmektedir. Bir marka için bir futbol takımının sponsoru olmak, futbol takımının belirli başlı bazı şartlarını yerine getirmektir. Bu şartlar kulüplerin transferlerin stadyum bakım giderleri, forma üretim ve alt yapı tesislerinin yapımı gibi eylemler olabilmektedir. Bu büyük ölçekli veya küçük ölçekli işletme ve marka sahipleri bu maddi yükün altına girmelerinin sebepleri tabi ki vardır. Şirketler verdikleri para karşılığında futbol statlarında kendi marka isimlerini vermelerine, futbol müsabakalarında giyilen formaların üzerlerine yine kendi marka isimlerini yazdırmalarını, çeşitli reklam yöntemlerinde (televizyon, internet, sosyal medya

vb.) sponsor oldukları futbol kulüplerine bağlı olan futbolcuları kullanabilme haklarına sahip olurlar. En büyük etken ise şirketlerin, futbol takımlarının büyüklüklerine göre milyonlarca taraftarı ve futbol gönüllüsünü kendi markaları ile bağdaştırarak inanılmaz derecede büyük bir müşteri kitlesine ulaşmalarını sağlamaktadırlar.

IV. FİNANSAL PERFORMANS VE FİNANSAL ANALİZ TÜRLERİ

Futbolun endüstriyel bir oluşum haline gelmesi gelir ve giderlerini büyük ölçüde arttırmıştır. Türkiye’de yer alan futbol kulüpleri nakit esasına göre gelir ve gider kayıtlarını tutmak zorundadırlar. Futbol kulüplerinin kazanmış oldukları tüm nakit ve nakit olmayan varlıklar gelir olarak isimlendirilirken, yaptıkları tüm harcamalar da gider olarak isimlendirilip tablolarda gösterilmektedir.

Bu bölümde futbol kulüplerinin finansal performans ve finansal analiz türlerinden bahsedilecektir.

A. Finansal Performansta Kullanılan Tablolar

Futbol kulüpleri, belli bir dönemdeki gelir ve giderlerini tablo olarak sunmak zorundadırlar. Statü olarak Dernek statüsüne tabi olan futbol kulüpleri “İşletme Esasına”na göre defterlerini tutmak zorundadır ve “İşletme Hesabı Tablosu” düzenlerler.

Aşağıda işletme hesabı tablosu yer almaktadır.

GİDER		GELİR	
Önceki Yıdan Devreden Borç	:	Önceki Yıdan Devreden Gelir	:
Genel Giderler	:	a) Kasa	:
Personel Giderleri	:	b) Banka	:
Amaç ve Hizmet Giderleri	:	c) Alacaklar	:
Toplamı			
a) Kültür, Sanat, Spor	:	Üye Ödentileri	:
b) Eğitim ve Araştırma	:	Yurtdışından Alınan Yardımlar	:
c) Sağlık	:	Kamu Kuruluşlarından Alınan Yardımlar	:
ç) Sosyal Hizmetler	:	Diğer Bağış ve Yardımlar Toplamı	:
d) Çevre (Doğa ve Hay. Kor.)	:	a) Bağış Gelirleri	:
e) Ekonomik Sos. ve Topl. Kalk.	:	b) Yardım Toplama Gelirleri	:
f) Hukuk ve İnsan Hakları	:	İktisadi İşletme Gelirleri	:
g) Hayır Yardımları	:	Finansal Gelirler	:
ğ) Uluslararası Faaliyetler	:	Kira Gelirleri	:
h) Diğer	:	Diğer Gelirler	:
Diğer Giderler	:	Alınan Borçlar	:
Mevcut Kasa	:		
Mevcut Banka	:		
Mevcut Alacaklar	:		
GENEL TOPLAM	:	GENEL TOPLAM	:

Şekil 1. İşletme Hesabı tablosu şekli

Dernek statüsüne tabi olan futbol kulüpleri, sahip olduğu tüm gelir, giderlerini İşletme Esası'na uygun bir şekilde raporlamaktadırlar. Fakat tutulan bu defterin oldukça basit bir yapısı vardır. Bu yüzden, istenen yeterli bilgiye ulaşılmayabilir.

Dernek statüsüne tabi olup Bilanço Esası'na göre defter tutmakta olan futbol kulüpleri temel finansal tablolardan Bilanço ve Gelir Tablosu düzenlemek zorundadır.

Türkiye'de şirketleşerek halka arz edilmiş ve çalışmamızın konusu olan dört büyük futbol kulübü finansal davranışlarını Bilanço Esası'na uygun bir şekilde

düzenlemelidir. Bu dört büyük futbol kulübünün taraftarları ve pay sahipleri kulüpler ile ilgili bilgi sahibi olmak istemektedirler. Bu sebepten futbol kulüpleri tutarlı, açıklayıcı ve güncel olan tüm verilerini finansal raporlarında buldurmalarıdır.

Türkiye halka açılmış, işlem görmekte olan dört büyük futbol kulübünün Sermaye Piyasası Kanunu'nda "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar" Tebliğinde Futbol kulüplerinin finansal raporlamanın Gerçeğe uygun ve doğruluğuna ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Halka açık olan futbol kulüplerinin kullandığı finansal tablolar bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu olarak sıralanır.

1. Bilanço (Finansal Durum Tablosu)

Bilanço, işletmenin belirli bir dönem içinde olan varlıklarının ve kaynaklarının gösterilmiş olduğu tablodur. İşletmenin var olan tüm varlıkları, mal ve hizmet üretmesi için kenara ayrılmış olan iktisadi değerleri, yabancı kaynak ve özsermaye finanse edilmektedir. Finansal durum, işletmenin kontrolünün altında olması ekonomik kaynakların, finansal yapısı yönünden, likiditesi, borç ödeme gücü ve içinde bulunduğu çevredeki değişikliklere uyum sağlama yeteneği olarak da tanımlanabilmektedir. Belirli bir dönemde yer alan bilanço, verileri yansıtmasından dolayı geçici nitelikte olup, bir sonraki dönemin bilançosundaki yer vermiş olduğu veriler birbirlerinden farklılık gösterebilmektedir. (Sevilengül, 2020:33-34)

Türkiye Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, TMSUGT'ye göre bilançonun detaylı olarak yapısı aşağıdaki gibidir.

A SPORTİF HİZMETLER SAN. VE TİC. A.Ş.
.././.... TARİHLERİ İTİBARIYLA BİLANÇO

Cari Dönem

.././....

VARLIKLAR

Cari / Dönen Varlıklar

Nakit ve Nakit Benzerleri

Finansal Yatırımlar

Ticari Alacaklar

İlişkili Taraflardan Alacaklar

Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar

Diğer Alacaklar

Stoklar

Canlı Varlıklar

Diğer Dönen Varlıklar

Cari Olmayan / Duran Varlıklar

Ticari Alacaklar

Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar

Diğer Alacaklar

Finansal Yatırımlar

Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar

Canlı Varlıklar

Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

Maddi Duran Varlıklar

Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Şerefiye

Ertelenen Vergi Varlığı

Diğer Duran Varlıklar

TOPLAM VARLIKLAR

A SPOR TİF HİZMETLER SAN. VE TİC. A.Ş.
.. /.. /.... TARİHLERİ İTİBARIYLA BİLANÇO

Cari Dönem

.. /.. /....

YÜKÜMLÜLÜKLER

Kısa Vadeli Yükümlülükler

Finansal Borçlar

Diğer Finansal Yükümlülükler

Ticari Borçlar

Diğer Borçlar

Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar

Devlet Teşvik ve Yardımları

Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü

Borç Karşılıkları

Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler

Uzun Vadeli Yükümlülükler

Finansal Borçlar

Diğer Finansal Yükümlülükler

Ticari Borçlar

Diğer Borçlar

Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar

Devlet Teşvik ve Yardımları

Borç Karşılıkları

Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar

Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü

Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler

ÖZKAYNAKLAR

Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar

A SPORTİF HİZMETLER SAN. VE TİC. A.Ş.	
.. /.. /.... TARİHLERİ İTİBARIYLA BİLANÇO	
	Cari Dönem
	<i>.. /.. /....</i>
Ödenmiş Sermaye	
Sermaye Düzeltmesi Farkları	
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	
Hisse Senetleri İhraç Primleri	
Değer Artış Fonları	
Yabancı Para Çevrim Farkları	
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	
Geçmiş Yıllar Karları	
Net Dönem Karı	
Azınlık Payları	
TOPLAM YÜKÜMLÜLÜKLER VE ÖZSERMAYE	

Şekil 2. Bilanço Örneği

Bilançoda yer alan almakta olan varlıklar, hızlı bir şekilde paraya dönüştürülebilir, Paraya dönüştürülebilme hızı konusunda bu sırama varlıklar, ardından kaynaklar gelmekteyken, kısa vadeli yabancı kaynakların ardından uzun vadeli yabancı kaynaklar izlemektedir.

Bilanço, aktif ve pasif olmak üzere, aktif taraf varlıkları gösterirken, pasif taraf kaynakları göstermektedir. İki ana bölümden oluşmaktadır. Varlıklar içerisinde bulunan dönen varlıkları likiditesi yüksektir. Duran varlıkların ise aksi bir şekilde likiditesi düşüktür. Bilançoda bulunan varlıklar, likidite düzeylerine göre sıralanmıştır. Likit oranı yüksek olan önce gelmektedir. Likit oranı az olana göre ilerleyen bir sıralama içerisinde yer almaktadır. Dönen varlıkların işletmenin faaliyetlerinden doğan likit, nakitte dönüştürülme süresi bir seneden kısa olan

varlıkları kapsamaktadır. Sabit kıymetler, duran varlıklar olarak tanınmaktadır. Bir yıl içerisinde nakit tutara dönüştürülmesi ve kullanılması düşünülmeyen varlıklardır. Bu düzlemde nakit tutara dönüştürülme süresi bir yılın altında ise duran varlıklarmış gibi dönen varlıklar değerlendirilebilmektedir. Bilançoda yer almakta olan kaynaklar bölümünde olan kısa vadeli yabancı kaynaklar (KVYK), uzun vadeli yabancı kaynaklar (UVYK) ve özkaynaklar olarak üç ana bölümden meydana gelmektedir. Kaynakların kısa vadeli mi yoksa uzun vadeli mi olduğunun kararını eğer bir yıl içinde değerlendirebilmekteyse kısa, değerlendirme süresi bir yıldan uzun ise uzun vadeli yabancı kaynaklardır diyebiliriz. Bilançoda, işletmenin sahip olduğu devamlı sermayeyi, uzun vadeli kaynaklar ile özkaynakların toplamıyla bulunabilmektedir. Bir diğer adıyla sürekli sermaye olarak bilinebilir. İşletmelerin sahip olmuş oldukları özkaynakları, ticaret sicil gazetesinde tescil ettirilmiş olan kayıtlı sermayenin yanında, işletmenin sahip olmuş olduğu dönem kârları ile diğer kâr ve sermaye yedeklerinin toplamından oluşmaktadır. Bilanço, kurallara uygun düzenlendiğinde işletmenin varlıklarının ne kadarı özkaynak ne kadarının kısa vadeli yabancı kaynaklardan karşılandığı yönünde bilgi sahibi olunabilir. TMS kapsamında oluşturulmuş olan bilançolarda aktif taraf ile pasif tarafın toplamının birbirine eşit olmalıdır.(Sultanoğlu, 2008)

2. Gelir Tablosu

Gelir tablosu işletmelerin bir faaliyet dönemi sonucunda elde ettikleri gelirler ve katlandıkları giderlerin karşılaştırılarak, dönem sonunda faaliyetlerden oluşturulan kâr veya zararın gösterilmiş olduğu rapordur. MSUGT'ne göre hazırlanan gelir tablosu örneği aşağıdaki gibidir:

X Sportif Hizmetler Sanayi ve Tic. A.Ş. Dokuz Aylık Dönemlere Ait Kapsamlı Gelir Tablosu		
Gelir Tablosu	1 Haziran 2009 28 Şubat 2010	1 Aralık 2009 28 Şubat 2010
ESAS FAALİYET GELİRLERİ		
Satış Gelirleri		
Satışların Maliyeti(-)		
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kâr		
Faiz, Ücret, Prim, Komisyon ve Diğer Gelirler		
Faiz, Ücret, Prim, Komisyon ve Diğer Giderler(-)		
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kâr		
BRÜT KÂR/ZARAR		
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri(-)		
Genel Yönetim Giderler(-)		
FAALİYET KÂRI/ZARARI		
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Kâr/Zararlarındaki Paylar		
(Esas Faaliyet Dışı) Finansal Gelirler		
(Esas Faaliyet Dışı) Finansal Giderler(-)		
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KÂR/ZARARI		
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir/Gideri		
Dönem Vergi Gelir/Gideri		
Ertelenmiş Vergi Gelir/Gideri		
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KÂRI		
DURDURULAN FAALİYETLER		
Durdurulan Faaliyetler Vergi Sonrası Dönem Kârı		
DÖNEM KÂRI		
Diğer Kapsamlı Gelir		
DIĞER KAPSAMLI GELİR(VERGİ SONRASI)		
TOPLAM KAPSAMLI GELİR		
Dönem Kârının Dağılımı		
Azınlık Payları		
Ana Ortaklık Payları		
Toplam Kapsamlı Gelirin Dağılımı		
Azınlık Payları		
Ana Ortaklık Payları		
HİSSE BAŞINA KAZANÇ		

Şekil 3. gelir tablosu Örneği

Gelir tablosunda yer almakta olan “Brüt satışlar, diğer faaliyetlerinden olağan gelir ve karlar ile olağan dışı gelir ve karlar” bölümleri gelir olarak nitelendirilmektedir. Gelir tablosunda yer alarak gider olarak nitelediğimiz bölümler “satış indirimleri, satışların maliyeti, faaliyet giderleri, diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlar, olağan dışı gider ve zararlar, dönem karı vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıkları” oluşturmaktadır. Gelir tablosunda kısaca gelirler ve giderler bulunmaktadır. İşletmenin faaliyette bulunduğu sektör ve konuyla ilgili elde etmiş olduğu gelirler brüt satışlar bölümünde yer almaktadır. İşletmenin yapabileceği faaliyetler içerisinde olmayan bir durumda gelir elde etmesi durumunda kazanılan tutar, olağan dışı gelirler kaleminin içerisinde izlenmektedir. Teşvik geliri, olağan dışı geliri bir örnektir. Faaliyet konusu dışında olan giderler diğer faaliyetlerden, olağan ve olağan dışı gider ve zararlar hesaplarında takip edilmektedir. (Gökçen, 2018:10)

3. Nakit Akış Tablosu

Nakit akış tablosu; bir faaliyet dönemi içinde işletmede ortaya çıkan nakit akışlarını işletme faaliyetlerine, yatırım faaliyetlerine ve finansman faaliyetlerine göre gösteren bir tablodur. Başka bir anlatımla, birbirini izleyen iki dönem arasındaki nakit ve nakde eşdeğer varlık tutarlarındaki değişmeyi açıklamayı amaçlayan bir tablodur. Nakit akışı durumunu göstermektedir. Bununla beraber Türkiye Muhasebe Standartları seti içinde yer alan Nakit Akış Tablosu standardında ise nakit; işletmedeki para ile vadesiz mevduat anlamına gelmektedir.

X Futbol Yatırımları Sanayi Ve Ticaret A.Ş. 31 Mayıs 2015 Tarihinde Sona Eren Konsolide Nakit Akış Tablosu		
	Cari Dönem	Geçmiş Dönem
İşletme Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları		
Dönem Zararının Mutabakatı İle İlgili Düzenlemeler		
Amortisman Giderleri Ve İtfâ Payları		
Vergi Geliri/Gideri		
Karşılık Giderleri		
Reeskont Gelirleri/Giderleri		
Faiz Giderleri		
Faiz Gelirleri		
Haklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (İptali)		
Kredilere İlişkin Gerçekleşmemiş Kur Farkları		
Vergi Cezaları ile İlgili Düzeltmeler		
Faaliyetlere Yönelik Varlık Ve Yükümlülüklerdeki Değişimler Öncesi Net Nakit Çıkışı		
İşletme sermayesinde gerçekleşen değişimler		
Ticari Alacaklar		
Stoklar		
Ticari Borçlar		
Faaliyetlerle İlgili Diğer Alacaklar		
Faaliyetlerle İlgili Diğer Borçlar		
Vergi Ödemeleri/İadeleri		
Ödenen Kıdem		
Esas Faaliyetlerden Sağlanan Net Nakit		
Yatırım Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları		
Alınan Faiz		
Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlık Alımları		
Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlık Satış Hasılatları		
Yatırım Faaliyetlerinde Kullanılan Nakit		
Finansman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları		
İlişkili Taraflardan Sağlanan Nakit		
Ödenen Faiz		
Borçlanmadan Kaynaklanan Nakit Girişleri		
Borç Ödemelerine İlişkin Nakit Çıkışları		
Finansal Faaliyetlerden Elde Edilen Nakit		
Nakit ve Nakit Benzerlerindeki Net Artış/Azalış		
Dönem Başı Nakit Ve Nakit Benzerleri		
Dönem Sonu Nakit Ve Nakit Benzeri Değerler		

Şekil 4. nakit akış tablosu örneği

Bu tanımlamaya göre davranıldığında, nakit akış kavramının da tanımlanması gerekmektedir. Ancak muhasebe ve finans literatüründe nakit akım kavramının da standart bir tanımının olmadığı görülmektedir. Nakit akışı, işletmenin içine ve dışına olan nakit harekedir. (Gökçen, 2018:11) İşletmeye satışlardan ve diğer tahsilatlardan dolayı giren nakit ve işletmeden satıcılara, çalışanlara karşı ödenen nakit şeklinde çıkan para tutarıdır. Belirli bir zaman içinde bir işletmede dönen nakittir. Bu durumda bir işletmenin nakit akışı sürecini, işletmenin ticari karı ve bu zaman aralığında olan hisse senedi ihracı aracılığıyla veya borçlanma şekliyle kazanılan paranın tamamına denktir. İşletmeler tarafından elde edilen ve harcanan nakit miktardır. İşletmeye faaliyetinden kazanılan ya da projeden elde edilen nakit miktarıdır. Belirli bir dönem içinde tahsil edilenle ödenen arasındaki farktır. İşletmenin yapmış olduğu tahsilat ve ödemelerdir. Net nakit tutarı belirli bir zaman aralığında işletmeye giren ya da çıkan paradır. Tutarın hesaplanabilmesi için net kara yıpranma payı ve nakit gerektirmeyen giderlerinin ilave edilmesidir. Bir işletmenin faiz, vergi ve kâr payı ödemelerinden sonra karına duran varlıklar için yıllık amortisman tutarının (payının) ilave edilmesidir. Belirli bir zaman içinde olan para durumundaki değişiktir. Yukarıda sıralanan tanımlamalardan da ulaşılabileceği gibi nakit akışları en genel ifade ile belirli bir zaman aralığında içinde, bir işletmenin nakit girişleri ve nakit çıkışları olarak tanımlanabilir. Nakit girişleri işletme kasasında olan ya da banka hesaplarında nakit ve nakit benzeri değerlerin artışıdır. İşletmenin nakit ve benzer değerlerindeki artışlar birçok nedenlerden kaynaklanabilir. Taraftarların almış oldukları lisanslı ürün ya da izledikleri futbol müsabakası için para ödemiş olması, Futbol kulüplerinin bankadan kredi çekmesi vb. Nakit çıkışları ise işletmenin kasasındaki ya da banka hesaplarındaki paranın azalışı anlamındadır. Futbolcu transfer ettirmesi, Futbol eğitimleri için imkanlar sağlamak için hizmet satın alırken katlandığı maddi güç örnek olabilir. (Akbulut vd Yanık 2010-377)

B. Finansal Analiz Türleri

Bu bölümde finansal analiz türlerinden bahsedilecektir. Finansal analiz türlerindeki Oran analizi bu çalışmada kullanılan bir analizdir.

1. Yatay (karşılaştırmalı) Analiz

Yatay analiz yani karşılaştırmalı analiz olarak da bildiğimiz analiz türü finansal tabloların, araştırılacak olan iki veya daha fazla dönemin durumlarının karşılaştırılmasıyla yapılan analizdir. Bu hususta önemli olan karşılaştırılacak olan dönemlerin aynı zaman dilimlerinde olması gerekmektedir. Tarih sıralamasına göre incelenmesi gerekmektedir. Yapılan analizde bir yıl içindeki ara dönem verileriyle bütün bir yılın karşılaştırılması yapılması doğru sonuçlar elde etmemize yardımcı olmaz. Eksik bilgi verilmesine neden olur. Bu yüzden bulunulacak olan tavsiyelerin de doğru olacağı savunulamazdır. Karşılaştırmalı analiz yöntemi ile iki dönem arasında yüzdesel olarak ve tutar bazında karşılaştırma yapılabilir. Bu karşılaştırma sonucunda firmanın ileriye dönük içerdiği riskleri ve kazanımları hakkında bir değerlendirme yapılabilir. Tabi bu değerlendirmeyi yapılırken elde edilen sonuçlar arasında güncel ekonomik durum, karşılaştırmalı analiz yönteminin kullanıldığı sektörün gidişatı hakkında bilgi verirken firmayı etkileyen olumlu veya olumsuz iç ve dış etkenler hakkında göz ardı edilmeden yorumlanmalıdır. Karşılaştırmalı analizde kullanılacak olan iki dönem arasındaki verilerin değişimi yüzdesel şekilde hesaplanabilmektedir. (Cengiz, 2012)

Yatay Analiz formülü = ((Karşılaştırma yılındaki tutar - Temel yıldaki tutar) / Temel yıldaki tutar) x 100

2. Dikey (Yüzde Yöntemiyle) Analiz

Dikey analiz, yüzde yöntemi analizi olarak da bilinmektedir. Sektöre veya önceki dönemlere göre kıyaslamaların yapılabildiği bir analiz yöntemidir. Bir tek dönem içinde yapılabilir. Bu yüzden “statik analiz” olarak da adlandırılır. Hesap grupları içerisindeki var olan kalemlerin yoğunluğu hesaplanarak hesap grubunun sahip olduğu kalite hakkında fikir verebilir. Örnek verecek olursak, dönen varlıklar içerisinde yer alan likit varlıkların, nakit ve benzerleri varlıkları ifade eder, oranının yüksek çıkması durumunda firmanın likit bir yapı içerisinde dönen varlıklara sahip olduğundan bahsedilir. Olumlu bir ifadedir. Fakat oranın çok yüksek çıkması etkisiz nakit varlıkların çok fazla olmasından da kaynaklanabilir. Bu nedenle oranlara bakarak yorum yaptığımızda futbol işletmelerin faaliyet

gösterdiği alana, sektörün durumuna, firmanın yaptığı yatırımlara, firmaya yapılan yatırımlara vb. durumlara bakılmalıdır.

Bilanço kaleminin grup içerisindeki yüzdesi = Bilanço kaleminin sayısal değeri X 100

Yüzde analizi yöntemi kullanılarak ulaşılabilecek temel sonuçlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir: (Çabuk & Lazol, 2010)

- Hesaplanmış olan bilanço kalemleri grup içerisindeki ağırlığı
- Oranların karşılaştırılması elde edilen sonucu bilanço ve gelir tablosundaki yıllar itibariyle değişimi (statik analizin, dinamik analizle birlikte değerlendirilmesi denebilir)
- Firmanın sahip olduğu, yatırım, kredi, ticari borç-alacak, stok, faaliyet vs. stratejisi
- Hesaplanmış olan oranların sektörde bulunmakta olan diğer firmalarla karşılaştırılmasıyla firmanın elde edilen sektördeki durumuyla ilgili fikir de bulunması
- Kredi veren kurumlar tarafından, firmanın borç ödeyebilme gücü ile ilgili bilgi edinmesi

3. Rasyo (Oran) Analizi

Yapılan bu çalışmada oran analizinden faydalanılmıştır. Araştırmanın yöntemi bölümünde detaylı açıklamasına ulaşabilirsiniz.

4. Trend (Eğilim) Analizi

İşletmelerin birkaç senelik finansal faaliyetleri sonucu oluşan değişikliklerin tespit edilmesi için karşılaştırmalı tablolar analizi yöntemi kullanılabilir. İşletmenin hedeflerinin aynı doğrultuda inceleyerek ve daha uzun dönemleri incelenmesinin gerek duyulması sonucunda ya da sadece bazı ilişkileri ortaya koyacak hesapların incelenmesi istenirse eğer eğilim yani trend yüzdeleri yöntemine başvurulabilir. Tren analizi, bir işletmenin faaliyet sonuçlarının incelemesini sağlar. Başka şekilde eğilim yani trend yüzdeleri ile analiz tekniğinde finansal tabloların aktif ya da pasif yapılarında yer almakta olan hesapların zamanla gösterdikleri eğilimler incelenmektedir. Trend yöntemi

uygulanırken ilk olarak hesaplamada incelenecek olan dönem seçilerek, temel dönem ismi verilir. Temel dönem tutarları 100 olarak kabul edilir. Sonra bunu takip eden yılların temel yıla göre olan oranı bulunur. Hesaplanan oran yüzde olarak hesaplandığından dolayı eğilim yüzdeleri denilmektedir. Bu işlem, finansal tablolardaki her tutar için ayrı ayrı yapılmalıdır. Trend analizinin hesaplanmasında kullanılacak olan formül aşağıdaki gibidir. (Tunçez, 2019: 179).

Eğilim Yüzdesi: (İlgili Dönemdeki Kalemin Değeri/Baz Yılı Değeri) x 100

V.FUTBOL KULÜPLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSININ ORAN ANALİZİ VE TOPSİS YÖNTEMİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Literatür Taraması

Futbol kulüplerinin halka arz olmasıyla birlikte futbol kulüpleri sadece futbola ilgi duyan taraftarların değil yatırımcıların da dikkatini oldukça çekmeye başlamıştır. Futbol kulüplerinin sportif başarılarının yanında finansal başarıyı elde etmiş olmaları da oldukça önemli olmuştur. Literatürde bu konu ile ilgili çalışmalar yer almaya başlamıştır.

Çalışmanın bu bölümünde de literatürde futbol kulüpleriyle ilgili yapılmış olan önemli çalışmalara yer verilmiştir.

Aygören vd. (2008) çalışmalarında, yatırımcıların futbol müsabakalarındaki sportif performansı sonucu ulaştıkları galibiyet ya da mağlubiyetlerden etkilenip etkilenmediklerine yönünde bir araştırma yapmıştır. Yapılmış olan bu çalışmada amaç futbol takımlarının sergiledikleri performanslarının İMKB’de işlem görmekte olan hisse senetlerinin üzerindeki getirilerinde etkili olup, olmadığına dair bir test yapıldığı yönünde bir açıklamayla ifade edilmiştir.

Bollen (2010) yapılan çalışmada, 2004-2009 dönemi Hollanda da bulunan futbol kulüplerinin beklediği potansiyel olan gelirleriyle sportif galibiyetleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan regresyon analizi sonuçlarından elde edilen sonuçlara göre, futbol kulüplerinden beklenmekte olan potansiyel gelirleri ve sportif açıdan başarıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Göllü (2012) Türkiye’de bulunmakta olan ve dört büyükler olarak bilinen Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor futbol takımlarının finansal yönden sergiledikleri performanslarının, sportif açıdan sergilemiş oldukları performansları üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu yönünde bir araştırma

yapılmıştır. Araştırmalar sonucunda incelenmiş olan ilgili dönemler için futbol kulüplerin finansal yönden sergiledikleri performansları ve sportif yönden sergiledikleri başarıları arasında hiçbir ilişkinin olmadığı yönünde bir sonuca varmıştır.

Temizel vd. (2013) yaptığı çalışmalarında, Türkiye’de olan hisse senetleri halka açılmış olan dört büyük futbol kulübünün IMKB’de işlem görmekte olan Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor futbol kulüplerinin Türkiye süper ligindeki maç skorlarının futbol takımlarının hisse senedi fiyatı üzerindeki etkisinin olup olmadığı yönünde bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda maç skorlarından elde edilmiş olan başarıların hisse senedi fiyatları üzerinde anlamlı açıdan bir etkisi olduğu kanısına varılmıştır.

Zeren & Gümüş (2013) futbol takımlarının müsabakalarının bitiminde elde ettikleri başarılı veya başarısız sonuçlarla hisse senetlerinin durumları arasındaki ilişkiyi inceleyerek hisseleri borsada işlem görmekte olan yerli ve yabancı futbol kulüplerini incelemişlerdir. Sekiz futbol takımı yerli ve yabancı olmak üzere işlem görmektedir. Araştırmada da işlem gören yerli ve yabancı sekiz futbol takımı üzerinde bir gözlem yapıldığı belirtilmiştir. Yapılan analiz sonucunda elde edilen veriler, 8 futbol takımı içerisinde, maç skorları ile borsa performansı arasında anlamlı ilişki olduğu yönünde bir tespite varılmıştır.

Uluyol (2014), 2002-2011 yılları arası BIST’te işlem görmekte olan futbol kulüplerinin sergiledikleri finansal performansını inceleyerek, finansal tablolar üzerinde karşılaştırmalar yaparak bir çalışma yapmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda ulaşılan verilere göre Türk Futbol kulüplerine yapılmış olan büyük desteklerin ve büyük yatırımlar olmasına rağmen, çokça yüksek miktardaki borçların olduğu ve büyük ölçüde olan likidite, karlılıkla ilgili sorunların oluşmasından kaynaklanarak istikrarlı olarak artmakta olan bir finansal sorun yaşadığına dair bir sonuca varılmıştır.

Devecioğlu (2014) çalışmasında Türkiye’de bulunan ve hisseleri BIST’te işlem görmekte olan Beşiktaş Jimnastik Kulübü ile Galatasaray Spor kulübünün sportif performansları ve piyasadaki değeri arasında bir ilişkinin var olup, olmadığı yönünde bir çalışma yapmıştır

Güngör ve Sarı (2021) yaptıkları çalışmalarında futbol kulüplerinin yapmış oldukları yatırımlardan kazandıkları gelirler ve sportif başarıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Panel veri analizi yöntemi kullanılan çalışmada 2009-2019 dönemi BIST'te işlem gören Galatasaray, Beşiktaş, Fenerbahçe ve Trabzonspor kulüplerine ait veriler kullanılarak incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre, sportif başarı ile yıllık ücret, borç/öz sermaye oranı ve aktif karlılık oranı arasında pozitif bir ilişki gözlemlenirken, net kar marjı ile negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Saatçioğlu ve Çakmak (2019) yapılan çalışmada futbol sektörünü endüstriyel bir iş kolu haline dönüşmesine yardımcı olan sponsorluk anlaşmaları, reklam gelirleri, yayın gelirleri, maç günü kazanılan gelirlerin, futbolcu sözleşmeleri ve etkileşimde bulunduğu diğer sektörlerle birlikte futbol endüstrisini incelemiştir. Türkiye Süper Lig'i ile Serie A , Premier Lig, La Liga, Bundesliga ve Ligue 1 Avrupa'nın beş büyük ligi elde ettiği gelirleri açısından 2017-2018 ve 2016-2017 sezonlarına ait verileri arası karşılaştırma yapılmıştır. Çalışma sonucuna göre, futbol ekonomisinin en önemli gelir kalemi yayın geliri ile ticari geliri markalaşmayla orantılı olarak arttığı tespit edilmiştir.

Güngör ve Uzun Kocamış (2018) yaptıkları çalışmada İngiltere'de bulunan Everton, Manchester United, Arsenal ve Tottenham Hotspur halka açık Futbol Kulüplerinin 2012-2016 dönemine ait finansal performanslarının analiz ederek performans derecelendirmeleri yapılmıştır. Yapılan çalışmada TOPSIS Yöntemi kullanılmıştır ve yapılan analizler futbol kulüplerinin finansal performans sıralamalarını yıllara göre değiştiği ve düşük öz sermaye karlılığı oranlarının temel ve ortak bir sorunu olduğunu ortaya konulmuştur.

Çalışmada incelenen literatür taramalarına baktığımızda, futbol kulüpleri gelirleri, maç skorları, finansal oranlar açısından değerlendirildiği açıkça gözlenmiştir. Yapılan bu çalışmada ise, literatür kapsamında Borsa İstanbul'da işlem görmekte olan dört büyük futbol takımının 2015 ve 2021 yılları arasındaki finansal verileri kullanılarak Oran analizi ve TOPSIS yöntemiyle incelenip taraftar ve yatırımcılara futbol kulüplerinin finansal yapısı hakkında bilgi vererek finansal bir sıralamama yapılacaktır.

B. Araştırmanın Önemi

Futbol, gelişen ve değişen dünyayla birlikte endüstrileşen ticari bir iş kolu haline gelmiştir. Yaşanılan bu hızlı dönüşümle birlikte kendi ekonomisini kurmuştur. Futbol takımlarının sadece sportif bir başarısı olmamakla birlikte, borsa performansları da başarılarında oldukça önemlidir. Futbol kulüpleri ekonomilerini yarattıklarından dolayı yatırımcıların ve taraftarların futbol kulüplerine karşı pozitif yönde bir beklenti içerisinde bulunmalarına neden olur. Finansal açıdan başarılı olan futbol kulüpleri belirli imkanlara daha kolay ulaşabileceğinden sportif yönden bir başarılı bekler. Sportif yönden güçlü olan takımlarında sportif yönden başarı elde etmesi beklendiğinden dolayı yatırımcı yatırım yapmak ister. Çalışmada 2015-2021 yılları arasında hisseleri BIST’te işlem görmekte olan Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor futbol kulüplerinin finansal performansları seçili oranlar yardımıyla TOPSİS yöntemi kullanılarak, Kamuoyu Aydınlatma Platformu (KAP) üzerinden sunulan yıllık finansal verilerle analiz edilmiştir. 2015-2021 yıllarını kapsayan bu çalışma Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Trabzonspor futbol takımlarının finansal verileri kullanılarak finansal performanslarına göre sıralamaları yapılmıştır. Bu çalışma Türkiye bulunan halka açık ve en çok merak edilen futbol dört büyük futbol kulübünün finansal yapısı hakkında genel bir değerlendirme ortaya koymasından dolayı çalışmanın borsa profesyonellerine, futbol kulüplerinin meraklılarına, yatırımcılara ve karar vericilere katkı sağlayacağı düşünüldüğü için önemlidir.

C. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Yapılan bu çalışma kapsam bakımından 2015-2021 yılları arasında hisseleri BIST’te işlem görmekte olan Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor futbol kulüplerinin finansal performanslarını kapsamaktadır. Oran Analizi ve TOPSİS Yöntemi kullanılarak, Kamuoyu Aydınlatma Platformu üzerinden sunulan yıllık finansal verileri ile analiz edilmiştir. Elde edilmiş olan sonuçlara göre de 2015 ve 2021 yılları TOPSİS yöntemi ile yapılan sıralamada seçili oranlar açısından en çok en iyi performansı sergileyen takım ve en kötü performansı sergileyen futbol takımlarının sıralaması yapılacaktır.

D. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada BIST’te işlem gören dört büyük futbol takımının seçili oranlar yardımıyla TOPSİS Yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

1. TOPSIS Yöntemi

Technique for Order Priority of Similarity by Information System, kısaltma olarak TOPSIS denmektedir. Hwang ve Yoon tarafından çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olarak 1981 senesinde geliştirilmiştir. Yapılan araştırmalara bakıldığında, karar verme yöntemleri arasında en çokça tercih edilmekte olan yöntemlerden biridir. TOPSIS Yöntemi, kullanımı ve anlaşılması yönünden oldukça basit olan bir uygulama yöntemidir. Bilinen tek varsayım ile aynı şekilde artan ya da aynı şekilde azalan tek yönlü bir faydası olduğudur. Hali hazırda birçok sektör ve alanda uygulanmış olan bir karar verme yöntemidir. TOPSIS yönteminin pek çok alanda kullanılmasının nedenleri arasında çok ölçütlü olan karar problemlerinde karar verici için önemli pek çok destek sağladığı içindir. Nitel bir ayırım oluşturmaz. ÇKKV yöntemlerinden biri olmakta olan TOPSIS, veri üzerinden uygulama yapılabilmektedir. Çalışmanın gerçekleştirebilmesi için şekilde çok fazla veri olmasına gerek yoktur. Az sayıda veri ile TOPSIS yöntemi uygulanabilmektedir. Az sayıda veri kullanarak yapılan bir çalışma olduğu için karar verici veriler arasında boğulmaz. Bu sayede karar verici, kalabalık oranlar etmediğinden, daha net ve güvenilir veriler elde edebilmektedir. Elde edilen sonucu anlamak kolaydır. Yöntemin en temel fikri, en iyi çözümün ideal çözüme en kısa mesafede, negatif ideal çözüme en uzak mesafede olması gerektiğidir. Seçilen alternatifin minimum ideal çözüme öklid uzaklığı diğer alternatiflerden daha kısa mesafededir. (Huang ve Huang, 2012)

2. Mali Tablolarda Oran Analizi Yönteminde Kullanılan Tablolar

Mali Tablolar hakkında değerlendirmeler yapılırken likidite oranları, finansal yapı oranları ve karlılık oranları analizlerinden yararlanılmaktadır. Bu analiz yöntemlerinde mali tablolarda bulunan veriler dikkate alınarak oluşturulan oranlar aşağıda açıklanmıştır.

Finansal analiz türlerindedir ve bu çalışmada oran analizinde kullanılan yöntemlerden kullanılmıştır.

Oran analizi, işletmenin mali raporlarındaki verilerin birbirleriyle arasında oransal bir ilişki kurulmasıyla yapılan analizdir. Firmanın kârlılığı, firmanın borçlarını ödeyebilme konusundaki yeteneği, mali yapısı ve işletmenin verimliliği hakkında değerlendirme fırsatı sunmaktadır. Finansal bir analiz yöntemidir. Oran, bir diğer adıyla rasyo analizinde tespit edilmiş olan oranların değerlendirilebilmesi için her oranın mevcut değerlerinin belirlenmiş olması, firmanın hesaplanan oranlarının karşılaştırılarak yorumlanması esasına dayanmaktadır. Finansal verileri analiz ediyor olmak, şirket verilerinden oluşturmuş olduğu oranlarını diğer şirket oranlarıyla ya da aynı şirketin geçmiş dönemde olan şirket oranlarıyla karşılaştırılmasıdır. (Bolak, 2010:29)

Oranlar, işletmenin likiditesi hakkında, finansal yapısı, karlılık durumları ve faaliyet etkinliği hakkında merak edilenlerin bulunmasına yardımcı olmaktadır.

Bir işletmenin oran analizi yorumlanırken, bulunduğu sektörün içerdiği durum hakkında, genel ekonomik yapısı hakkında, geçmiş yıllardaki oranları ve aynı sektörde faaliyet göstermekte olan rakip firmaların oranları, firmaların hedefleri ve kriterleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Oran analizi, bir dönem için finansal rakamlar üzerinde yapıldığından dolayı statik bir analiz çeşidi olarak adlandırılabilir. Oranlar yıllar itibariyle karşılaştırılarak hedeflerin gerçekleşebilir olup olmadığı yönünde bilgi sağlar. Firmanın gelecekteki durumu hakkındaki konularda da birçok tahmin yapılmasını sağlayabilmektedir. Geçmiş seneler hakkında ve aynı sektördeki firmalardan başka, incelenen firmanın seçilmiş dönemindeki oranlarıyla da karşılaştırılması, oranların birbirleri ile ilgili karşılaştırması yapılarak değerlendirmesi yapılabilmektedir. (Sayılğan, 2013:180)

Oran analizi, en çok kullanılan analiz tekniğidir. Bununla birlikte, doğru sonuçlara ulaşılabilmesi için oran analizinin bazı sınırlamaları vardır. Belirli şartlar çerçevesinde olan ve yapılması gerekenler aşağıdaki gibidir. (Apak ve Demirel, 2013:129)

- Büyük olan birçok işletmenin farklı sektörlerde faaliyet gösteren birimleri bulunmaktadır. Sektörel ortalamalarının analizde bir anlamı olmayacaktır. Bu yüzden analizin büyük ölçekli ve faaliyetini tek bir sektörde gösteren firmalar için analizin kullanılması daha doğru bir tercih olacaktır.

- İşletmelerin çoğu elde ettikleri oranlarının endüstrideki diğer işletmelerin oranlarının üzerinde olmasını istemektedir. Fakat endüstride yer almakta olan başarısız işletmeleri ortalamayı düşürdüğünden dolayı, endüstride şampiyon denebilecek başarıdaki işletmenin oranlarıyla bir kıyaslama yapılmalıdır.

. • Enflasyonun, stok maliyetleri üzerindeki etkisi, amortisman giderleri üzerindeki etkisi ve kâr üzerindeki etkileri belirlenmeden yapılacak analizin bir anlamı olmayacaktır. Analiz yapılırken bu verilerin belirlenmiş olmasına dikkat edilmedir.

- İşletmeler sahip oldukları finansal tablolarını makyajlayarak olduklarından daha başarılı bir şekilde göstermek isteyebilir. Böyle bir olay yaşanmaması için, işletme hakkında daha fazla bilgi edinilmelidir

- İşletmelerin uyguladıkları farklı muhasebe yöntemleriyle karşılaştırma yapılmasını güçlendirecektir.

- Analiz sonucunda ortaya çıkan oranlar ile ilgili ne yazık ki standart rakamlar elde edilmediğinden, oranın iyi veya kötü bir yorumlama yapılması mümkün olmayabilir.

- İşletmenin analiz sonucunda çıkan bazı oranları çok iyi olmamakla birlikte, elde edilen diğer oranlar da çok kötü olabilir. Başarılı veya başarısız olarak nitelendirmek kolay olmayabilir.

- Oran analizde yer verilmiş olan oranların, konu ile ilgili bir bütünlüğü olmalıdır. Sonuç hakkında kafa karıştırıcı sonuçlara mahiyet vermemelidir.

- Hesaplanmak istenen değerlerin belirlenip, yorumlanmasında pay ve paydada olan kalemlerdeki değişikliğin oranı değiştirebileceği unutulmamalıdır.

- Oranlar işletmelerin geçmiş senelerdeki durumlarını gösterdiğinden, gelişmelerinin sebeplerini açıklayamazlar. Ulaşılmak istenen bilgi için uygulanabilmesi, rakamsal yönden olan büyük sayıları ortadan kaldırarak daha anlaşılır düzeyde rakamları küçülterek karışıklığa engel olması yönüyle, elde edilen sonuçta karar verme aşamasına gelindiğinde daha kolay ve etki sağlayan kazanımlar kazandırdığı için en çok kullanılan analiz tekniğidir. Diğer analiz yöntemleriyle karşılaştırıldığında, oran analiziyle birlikte daha etkili sonuçlar kazanıldığı gözlemlenebilir. Yaygın bir kullanıma sahiptir. Mali tablolardaki

verilerin birbiriyle karşılaştırılması yöntemiyle çok sayıda orana ulaşılabilme imkânı sunmaktadır. Çok fazla oranla hesaplama yapılabileceği imkânı sunması kafa karışıklığına sebep olarak istenen amaçtan sapmaya sebep olabilir. Gereksiz ve yorumlanması zor oranların hesaplamasından kaçınılması bizi doğru bilgiye daha kısa bir şekilde varmamızı sağlar. Oluşabilecek sayı kalabalığını önler ve odaklanılan sonuca dair etkili ipuçları vererek oranları tespit edebilmekte yardımcı olacaktır. Oran analizinde temel amaç, finansal tabloların yorumunu kolaylaştırmaktır. Oran analizinde kullanılmakta olan yöntemler dört grup içerisinde sınıflandırılmaktadır. Bu dört grup: Likidite Oranları, Karlılık Oranları, Mali yapı Oranları ve Faaliyet Oranlarıdır.

Yapılan bu çalışmada toplamda 8 oran üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Kullanılan oranları aşağıdaki bir tablo ile açıklanmıştır. (Apak ve Demirel, 2013:129)

Çizelge 1. Mali Tablolarda Oran Analizinde Kullanılan Oranlar ve Açıklamaları

LİKİDİTE ORANLARI	
Cari Oran	Dönen varlıkların, kısa vadeli yabancı kaynaklara bölünmesiyle bulunan orandır. Bulunan değer gelişmekte olan işletmelerde 1,5 olması kabul edilirken, genel kabul oranı 2'dir. (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 249-250)
Nakit Oranı	Hazır değerler ile menkul kıymet toplamının kısa vadeli borçlara bölünmesi bulunan orandır. Oranın 1 olması işletmelerde yüksek likiditeye işaret ederken, maksimum değer olarak kabul edilir. Minimum seviye düzeyi 0,2'nin altına kesinlikle düşmemesi gerektiği yönündedir. (Akgüç,2013:355)
FAALİYET ORANLARI	
Aktif Devir Hızı	İşletmenin net satış tutarının, net toplam aktif tutarına bölünmesi ile bulunan orandır. Fakat oran olarak enflasyonun etkisi net satışlarda, toplam aktife göre doğrudan etkilendiğinden dolayı oranın değerlendirilirken dikkat edilmesi gerekmektedir. Genel olarak bu oran işletmelerin aktif toplamı içerisinde olan duran varlık tutarı toplamı ile ters orantılı olup, duran varlık toplamı fazla olan işletmelerde aktif devir hızı daha düşük çıkmaktadır. (Akgüç, 2013: 483)
Özsermaye Devir Hızı	İşletmenin net satış tutarının, öz kaynaklara bölünmesiyle bulunabilen bir orandır. Öz kaynakların etkin kullanımı hakkında bilgi sunmaktadır. Oran yüksek ise işletmenin faaliyetlerinin çoğunu borçlanma yolu ile finanse ettiği kanısına varılabilmektedir. (Çabuk ve Lazol, 2018: 387)
Alacak Devir Hızı	Net satışlar, kısa vadeli ticari alacak ile uzun vadeli ticari alacakların toplamına oranlanması ile hesaplanmaktadır. Ticari alacakların etkili kullanılıp, kullanılmadığına dair ve yılda kaç defa tahsil edildiğine dair bilgiler sunmaktadır. (Elmas, 2017:226)
Alacak Tahsil Süresi	Alacak devir hızı, ticari alacakların nakitte dönüşme hızını ve sıklığını göstererek, firmanın alacaklarını tahsil etme süresini yorumlayabilmemi için bir oran sunar. Alacak devir hızı bir orandır. Bir sene 365 gündür. 365'i bulunan bu orana bölerek alacak tahsil süresi elde edilebilmektedir. Alacak devir hızının yüksekliğiyle, alacak tahsil süresinin düşük olması ile doğru orantılıdır.
KARLILIK ORANLARI	
Faaliyet Karı/Net Satış	İşletmelerin, net satış hasılatın içerisinde bulunan faaliyet karının oranını hesaplamamıza yardımcı olmaktadır.
FİNANSAL YAPI ORANLARI	
Borç Toplamı (KVYK+UVYK) / Toplam Aktif (Kaldıraç Oranı)	Kaldıraç oranı, bir diğer adı olarak borçlanma oranı da denebilmektedir. Varlıkların yabancı kaynaklar ile karşılanma oranını elde etmemizi sağlar.. Gelişmiş işletmelerde bulunan bu oranın %50'nin üzerinde çıkması mali yönden işletmelerin zor bir duruma düşeceğine işaret eder. Gelişmekte olan ülkelerde özsermaye edinirken yaşanan kurumsal zorluklar nedeniyle ve işletmenin dönen varlıklarının yüksek olması sebebiyle özellikle ülkemizde bu oran %60'ın üzerinde çıkabilmektedir. (Akgüç, 1995:361)

E. Araştırmada Elde Edilen Bulgular

Bu başlık altında çalışmanın amacı doğrultusunda seçilmiş olan dört büyük futbol kulübünün seçili oranları esas alınarak TOPSİS yöntemi kullanılarak en iyi performanstan en kötü performansa doğru ilerleyen bir sıralamada değerlendirilmesi yapılacaktır.

TOPSİS yöntemi, karar matrisinin oluşturulmasından başlayarak 6 Aşamadan oluşmaktadır. Yöntemin çözüm sürecinin aşamaları şunlardır. (lotfi, vd Izadikhah, 2006:1375)

1. Adım: Karar matrisinin oluşturulması

Yöntemin uygulamaya geçilmesi sırasında ilk olarak karar matrisi (A) oluşturulur. Oluşturulan matriste satırlar alternatifleri, sütunlar ise sıralama da esas oluşturan kriterleri göstermektedir. Yapılan bu çalışmada satırlar futbol takımlarını, sütunlar ise oranları göstermektedir. İlk adımda oluşturulan karar matrisi aşağıdaki gibi gösterilir:

$$A_{ij} = \begin{bmatrix} a_{11} & \dots & a_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

Sıralanacak alternatifler karar matrisinin satırlarında listelenmiş ve karar verme için kullanılacak değerlendirme kriterleri karar matrisinin sütunlarına yerleştirilmiştir.

Tablo 2’de 2015 yılı için araştırmanın karar matrisini göstermektedir.

Çizelge 2. Karar Matrisi (2015)

FK	Cari Oran	Nakit Oranı	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı
BJK	0,32	0,04	1,96	-0,07	0,10	0,03	1,38	-0,74
FB	0,48	0,01	1,08	-0,10	0,28	-0,03	0,99	-1,35
GS	0,36	0,019	1,04	-0,08	0,24	0,00	0,77	-1,39
TS	0,11	0,00	1,32	-0,35	0,66	-0,28	0,43	-0,56

2 Adım: Normalize karar matrisinin oluşturulması.

Çalışmada m satırı futbol kulüplerini temsil ettiği için 4, n ise 8 olarak ele alınmıştır. Normalize karar matrisi A matrisindeki elemanlar kullanılarak aşağıdaki eşitlik yardımıyla belirlenir.

$$r_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{k=1}^m a_{kj}^2}} \quad i=1,2,\dots,m; j=1,2,\dots,n$$

Normalize karar matrisinin oluşturulması için yapılan hesaplamalar sonucunda R matrisi aşağıdaki gibi elde edilir.

$$R_{ij} = \begin{bmatrix} r_{11} & \dots & r_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ r_{m1} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix}$$

Bu adımda, normalleştirilmiş değerler her indici tor ağırlığı ile çarpılır. Daha sonra, ağırlıklı kriter matrisi 2015 yılı için Tablo 2’de gösterildiği gibi oluşturulur.

Çizelge 3. Normalleştirilmiş Karar Matrisi (2015)

FK	Cari Oran	Nakit Oran	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı
BJK	0,4601	0,8797	0,7000	-0,2008	0,1385	0,1137	0,7198	-0,3473
FB	0,6994	0,2877	0,3874	-0,2798	0,3727	-0,1342	0,5168	-0,6288
GS	0,5234	0,3714	0,3716	-0,2131	0,3131	0,0248	0,4050	-0,6440
TS	0,1590	0,0740	0,4710	-0,9143	0,8625	-0,9841	0,2254	-0,2632

3. Adım: Ağırlıklı normalize edilmiş karar matrisinin oluşturulması (V).

Ağırlıklı normalize edilmiş karar matrisinin oluşturulması için öncelikli kriterlerin ağırlıkları karar verici tarafından belirlenir. Daha sonra her bir kriter için belirlenmiş olan ağırlık değerleri ile çarpılarak ağırlıklandırılmış normalize matris elde edilmiş olmaktadır.

$$\sum_{i=1}^n w_i = 1$$

$$V_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & \dots & w_n r_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ w_1 r_{m1} & \dots & w_n r_{mn} \end{bmatrix}$$

Çizelge 4. Ağırlıklı Normalleştirilmiş Karar Matrisi (2015)

FK	Cari Oran	Nakit Oranı	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı
BJK	0,0418	0,0800	0,0636	-0,0183	0,0126	0,0103	0,0654	-0,0316
FB	0,0636	0,0262	0,0352	-0,0254	0,0339	-0,0122	0,0470	-0,0572
GS	0,0476	0,0338	0,0338	-0,0194	0,0285	0,0023	0,0368	-0,0585
TS	0,0145	0,0067	0,0428	-0,0831	0,0784	-0,0895	0,0205	-0,0239

4.Adım: Pozitif ve negatif ideal çözümlerin elde edilmesi.

Pozitif ve negatif ideal çözüm değerlerinin elde edilmesi aşağıdaki formül ile gösterilebilir:

Pozitif ideal çözüm değerleri:

$$A^+ = \{ \max v_{ij} | j=1,2 \dots \dots, p; i= 1,2 \dots \dots \dots, m \} = \{ v_1^+, v_2^+, \dots, v_n^+ \}$$

$$A^- = \{ \min v_{ij} \text{ olmak üzere } \} = \{ v_1^-, v_2^-, \dots, v_n^- \}$$

5.Adım: Her bir alternatifin pozitif ve negatif ideal çözüm noktalarının uzaklıklarının hesaplanması.

$$S_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^+)^2} \quad i = 1,2, \dots, m \quad \text{ve} \quad S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2}$$

$$i = 1,2, \dots, m$$

Çizelge 5. Pozitif İdeal Çözüm S_i^+ (2015)

FK	Cari Oran	Nakit Oranı	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı	S_i^+
BJK	0,0005	0,0000	0,0009	0,0000	0,0043	0,0000	0,0000	0,0001	0,0759
FB	0,0000	0,0029	0,0008	0,0001	0,0020	0,0005	0,0003	0,0000	0,0812
GS	0,0003	0,0021	0,0009	0,0000	0,0025	0,0001	0,0008	0,0000	0,0816
TS	0,0024	0,0054	0,0004	0,0042	0,0000	0,0100	0,0020	0,0012	0,1600

Çizelge 6. Negatif İdeal Çözüm S_1^- (2015)

FK	Cari Oran	Nakit Oranı	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı	S-
BJK	0,0007	0,0054	0,0000	0,0042	0,0000	0,0100	0,0020	0,0007	0,1517
FB	0,0024	0,0004	0,0000	0,0033	0,0005	0,0060	0,0007	0,0011	0,1198
GS	0,0011	0,0007	0,0000	0,0041	0,0003	0,0084	0,0003	0,0012	0,1266
TS	0,0000	0,0000	0,0001	0,0000	0,0043	0,0000	0,0000	0,0000	0,0664

6.Adım: İdeal çözüme göreli yakınlığın hesaplanması.

$$C_i^* = \frac{s_i^-}{s_i^- + s_i^+} = 1, 2, \dots, m$$

7.Adım: Her bir alternatifin göreli sıralanmasının bulunması.

Futbol Kulübü	Ci
Beşiktaş	0,6667
Fenerbahçe	0,5961
Galatasaray	0,6080
Trabzonspor	0,2934

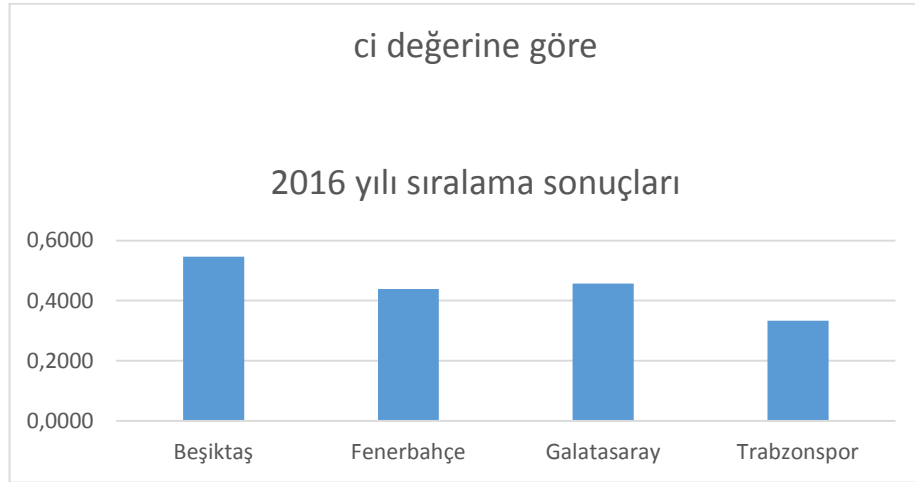
Şekil 5. 2015 Sıralama Sonuçları

TOPSIS yöntemi kullanılarak yapılan sıralamada 2015 yılında seçili oranlar kullanılarak yapılan analiz sonucunda en iyi performansa sahip futbol takımın

Beşiktaş olduğu görülmektedir. Kulüp sıralamasında ikinci sırada Galatasaray ve üçüncü sırada Fenerbahçe yer almaktadır. Trabzonspor ise dördüncü sırada yer alarak futbol kulüpleri arasında en kötü performansa sahip takım olduğu görülmektedir.

Çizelge 7. Karar Matrisi (2016)

FK	Cari Oran	Nakit Oranı	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı
BJK	0,2692	0,0294	1,33	0,0046	-0,0090	0,0918	1,0604	-1,1234
FB	0,71	0,111	0,94	-0,16	0,2694	-0,0795	0,7046	-0,8283
GS	0,62	0,0929	0,7277	-0,3358	0,4649	0,1765	0,50612	-0,6339
TS	0,10	0,0089	0,83	-0,48	0,6628	-0,1125	0,4778	-0,5705

Şekil 6. 2016 Sıralama Sonuçları

TOPSIS yöntemi ile yapılan sıralamada 2016 yılında seçili oranlar açısından en iyi performansa sahip takım 2015'te de olduğu gibi Beşiktaş olduğu belirlenmiştir. Kulüp sıralamasında ikinci Galatasaray, üçüncü sırada yer alan futbol takımı ise Fenerbahçe'dir. Trabzonspor 2016'da da en kötü performansa sahip takım olduğu görülmektedir.

Çizelge 8. Karar Matrisi (2017)

FK	Cari Oran	Nakit Oranı	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı
BJK	0,5143	0,0126	1,0829	0,0065	-0,0197	0,1170	0,9509	-1,7801
FB	1,38	0,028	0,6436	-0,23	0,3364	-0,0973	0,4949	-0,6980
GS	0,24	0,0152	1,03365	-0,1693	0,7136	0,0861	0,6036	-2,0702
TS	0,1244	0,0149	1,25	-0,5859	0,5034	-0,3376	0,4757	-0,3283

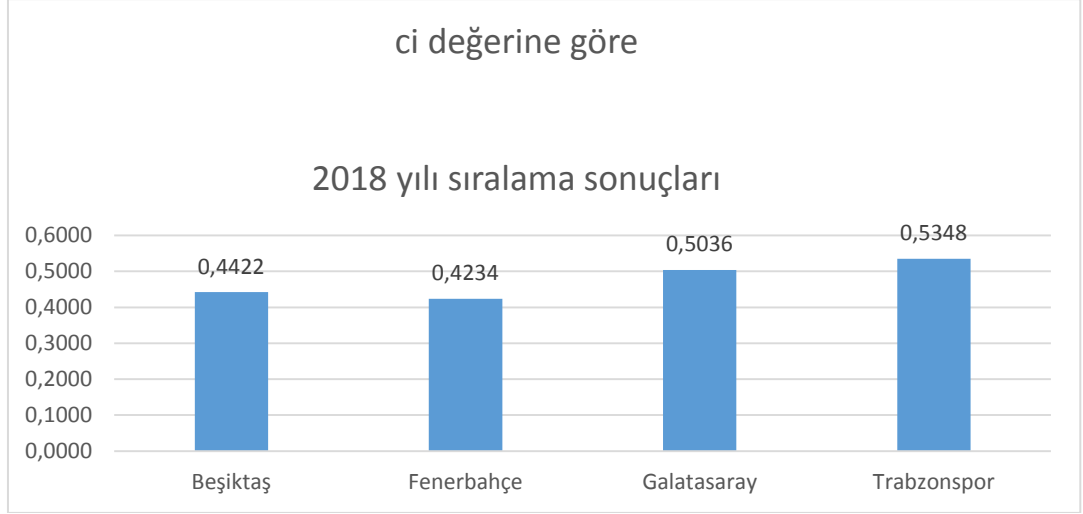

Şekil 7. 2017 Sıralama Sonuçları

TOPSIS yöntemi ile yapılan sıralamada 2017 yılında seçili oranlar açısından Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe başa baş gitse de en iyi performansı sergileyen takım Beşiktaş olmuştur. Ardından Galatasaray ve Fenerbahçe gelmektedir. Aralarında çok ufak farklar bulunmaktadır. Trabzonspor 2017’de de en kötü performansı sergilemiştir.

Çizelge 9. Karar Matrisi (2018)

FK	Cari Oran	Nakit Oranı	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı
BJK	0,4757	0,0147	1,3930	0,2463	0,3750	-0,0909	0,5396	-0,7622
FB	1,27	0,0055	0,7260	-0,1385	0,3144	-0,125	0,3573	-1,0910
GS	0,2828	0,0172	0,8991	0,0139	-0,0886	0,0107	0,6464	-3,4010
TS	0,1201	0,0119	1,0771	-0,1027	0,1268	0,1716	0,6234	-0,6952

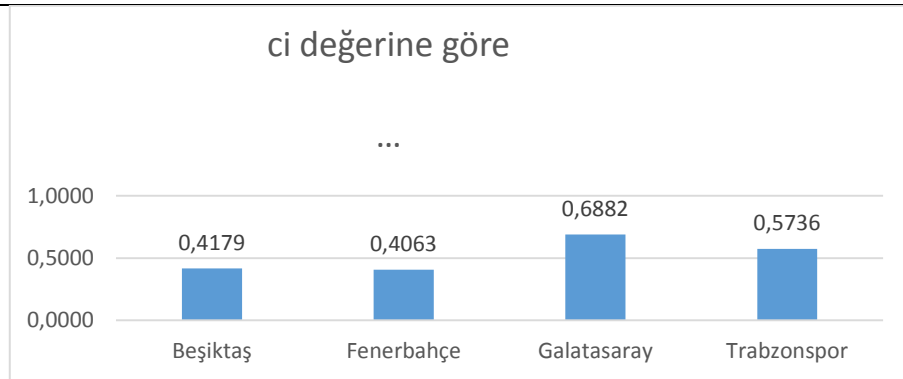

Şekil 8. 2018 Sıralama Sonuçları

TOPSIS yöntemi kullanılarak yapılan sıralamada 2018 yılı seçili oranlar açısından en iyi performansı sergileyen futbol takımı Trabzonspor olmuştur. İkinci sırada yer alan Galatasaray, üçüncü sırada ise onu Beşiktaş izlemiştir. En kötü performansı sergileyen takım Fenerbahçe olmuştur.

Çizelge 10. Karar Matrisi (2019)

FK	Cari Oran	Nakit Oranı	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı
BJK	0,8831	0,0061	0,8373	0,4149	0,3695	-0,235	0,3531	-0,3850
FB	0,9899	0,0072	0,9337	-0,1338	0,1889	-0,1426	0,2603	-0,6789
GS	0,3378	0,0515	0,5075	-0,0277	0,1460	0,02110	0,5015	-2,813
TS	0,5915	0,0331	0,4822	-0,0166	0,0217	0,0901	0,5871	-0,7257

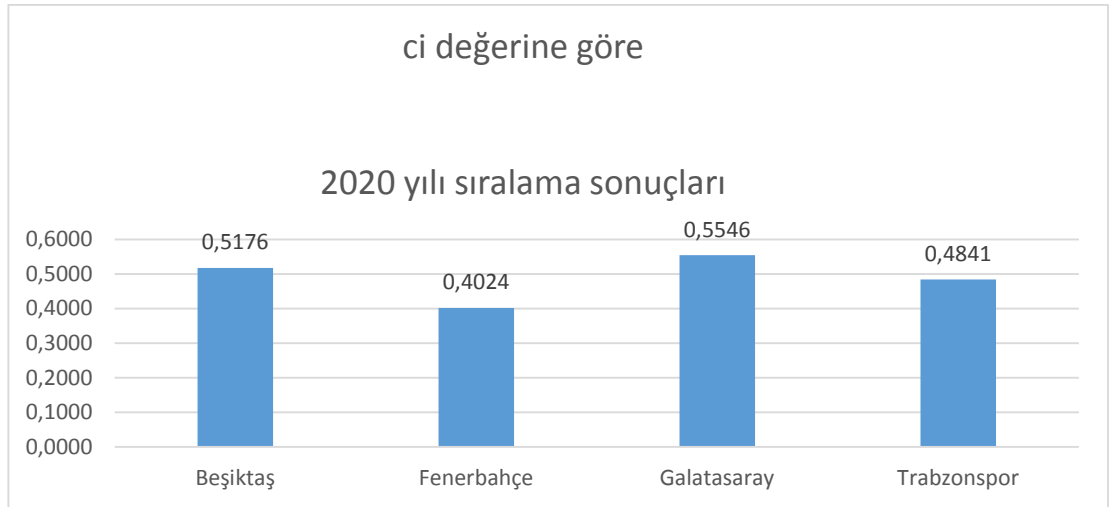
Şekil 9. 2019 Sıralama Sonuçları

TOPSIS yöntemi kullanılarak yapılan sıralamada 2019 yılına ait seçili oranlar açısından en iyi finansal performans gösteren futbol takımının

Galatasaray olduğu gözlemlenmiştir. Futbol kulüp sıralamasında ikinci sırada Trabzonspor, üçüncü sırada olarak Beşiktaş yer almaktadır. Futbol kulüpleri arasında en kötü performansa sahip takımın Fenerbahçe olduğu görülmektedir.

Çizelge 11. Karar Matrisi (2020)

FK	Cari Oran	Nakit Oranı	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı
BJK	2,2472	0,0256	0,3797	-0,3867	0,2358	-0,1333	0,2456	-0,3157
FB	0,7210	0,0025	1,2572	-0,1363	-0,0805	-0,1410	0,2516	-0,6863
GS	0,7719	0,2872	0,2554	-0,2867	0,5756	-2,3859	0,2722	-0,8195
TS	0,6510	0,1948	0,3792	-0,2921	0,3776	-0,1621	0,4326	-0,5875

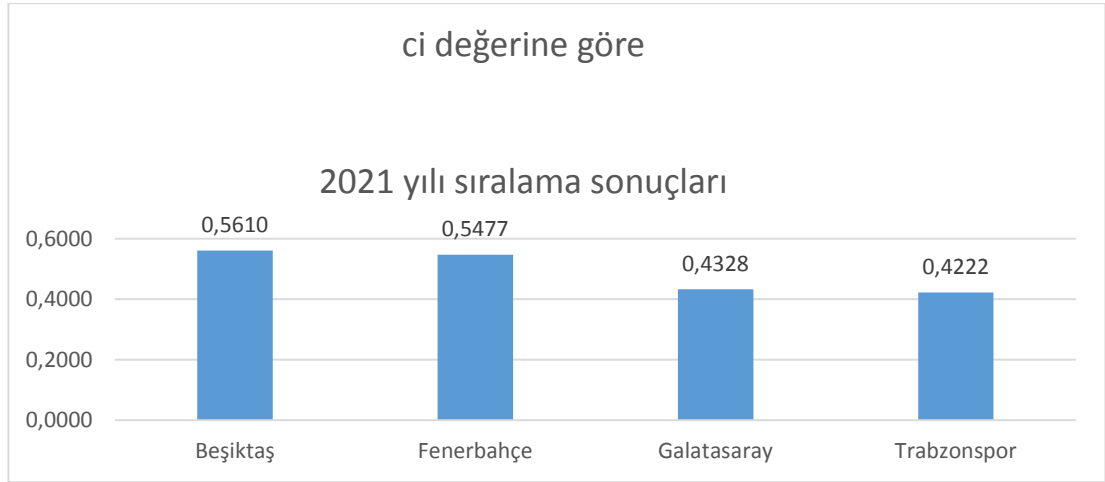

Şekil 10.2020 Sıralama Sonuçları

TOPSIS yöntemi kullanılarak yapılmış olan bu çalışmada 2020 yılında seçili oranlar açısından belirlenen sıralama da en iyi performansa sahip olan takımın Galatasaray olduğu görülmüştür. İkinci sırayı izleyen futbol kulübü Beşiktaş olurken, üçüncü sırada Trabzonspor bulunmaktadır. En kötü performansı sergileyen futbol takımı ise Fenerbahçe olmuştur.

Çizelge 12. Karar Matrisi (2021)

FK	Cari Oran	Nakit Oranı	KVYK/Toplam Varlıklar	Net Kar/Net Satış	Net Kar/Öz Kaynak	Faaliyet Karı/Net Satış	Aktif Deviz Hızı	Öz Sermaye Devir Hızı
BJK	1,66	0,1192	0,5074	0,3139	-0,2970	0,1452	0,4163	-0,4094
FB	2,2458	0,0942	0,4107	-0,1158	0,2247	-0,0509	0,3610	-1,000
GS	0,2874	0,0358	0,5223	-0,1576	0,3328	-0,1014	0,3898	-1,0486
TS	0,5989	0,0232	0,5926	-0,2200	0,4194	-0,1606	0,4102	-0,8214

Şekil 11.2021 Sıralama Sonuçları

TOPSIS yöntemi kullanılarak yapılan sıralama ile 2021 yılında seçili oranlar açısından en iyi performansa sahibi olan takım Beşiktaş olarak görülmektedir. İkinci sırada Fenerbahçe yer alırken, üçüncü sırada Galatasaray yer almaktadır. En kötü performansı sergileyen futbol kulübü ise Trabzonspor olduğu görülmektedir.

VI.SONUÇ

Çalışmada futbol kavramı, futbolun dünya üzerinde ve Türkiye’de yaşadığı tarihsel süreç hakkında bilgilere yer verilmiştir. FIFA, UEFA, TFF gibi önemli kuruluşların ve çalışmanın incelediği dört büyük futbol takımının kuruluş süreçlerine yer verilmiştir. Futbolun ekonomik etkileri başlığı altında Dünya kupasının, UEFA Şampiyonlar Liginin futbol endüstrisine olan katkısından bahsederek futboldan elde edilen gelirlere de değinilmiştir. Muhasebesel açıdan çalışmada kullanılan mali tablolar hakkında teorik bilgiler sunarak yine çalışmada kullanılmış olan yöntemler hakkında kısa bilgiler verdiği için yapılan çalışmayı anlamak için katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Çalışmada da belirtildiği gibi futbol, sadece bir spor dalı olmaktan ziyade kendi ekonomisini yaratan bir endüstri oluşturmuştur. Birçok kişinin istihdam sağlayabildiği, girişimler kurabildiği, sosyal ve kültürel yönden, sınıf farkı olmadan ortak bir paydada buluşulmasını sağlayan olgu olmuştur. Yakın geçmişteki veriler kullanılarak yapılan bu çalışma taraftar ve yatırımcılara yol göstermesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışmada Borsa İstanbul’da faaliyet gösteren dört büyük futbol takımının 2015-2021 yılları arasındaki finansal yapısını oran analizi ve TOPSIS yöntemi kullanılarak, futbol kulüplerinin finansal durumları hakkında bilgiler vererek, finansal yönden bir şampiyon belirlemek amaçlanmıştır.

TOPSIS yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada 2015 senesinde sıralamaya göre seçili oranlar analizinde en iyi duruma sahip futbol takımının Beşiktaş olduğu belirlenmiştir. İki sırada Galatasaray yer alırken Fenerbahçe yer almıştır. Trabzonspor’un en kötü finansal performansa sahip takım olduğu görülmektedir.

2015’te olduğu gibi 2016 yılında da seçili oranlar arasındaki en iyi finansal performansa sahip futbol takımının Beşiktaş olduğu görülmektedir. Yine aynı şekilde 2015’in tekrarı bir durum izleyerek Galatasaray ikinci sırada yer alırken,

Fenerbahçe üçüncü sırada yer almaktadır. En kötü performansa sahip takım 2016'da da Trabzonspor olmuştur.

2017 yılında aralarında çok az oransal farklar bulunsa da Beşiktaş seçili oranlar yönteminde en iyi performansı sergileyen takım iken sırasıyla Galatasaray ve Fenerbahçe onu takip eden futbol takımları olmuştur. Trabzonspor için 2017'de de en kötü finansal performansı sergileyen takım diyebiliriz.

2018 yılında ise Trabzonspor finansal şampiyonluğu devralmıştır. İkinci olarak Galatasaray, üçüncü olarak Beşiktaş ve son sırada ise Fenerbahçe yer almaktadır.

TOPSIS yöntemi kullanılarak yapılmış olan sıralamada 2019 yılında seçili oranlara göre en iyi performansı Galatasaray göstermiştir. Trabzonspor ikinci sırada yer alırken, Beşiktaş üçüncü sırada yer almıştır. Fenerbahçe 2019 yılında finansal açıdan en kötü performansı sergilene futbol takımı olmuştur.

Galatasaray, TOPSIS yöntemiyle yapılan sıralamada seçili oranlar açısından en iyi performansa sahip takım olma şampiyonluğunu 2020'de de korumuştur. İkinci sırada Beşiktaş yer alırken, üçüncü sırada Trabzonspor bulunmaktadır. Fenerbahçe 2020 yılında en kötü performansa sahip futbol takımı olmuştur.

2020'deki ikinciliğini 2021'de birinciliğe taşıyan Beşiktaş, 2021'de finansal yönden en iyi performansa sahip futbol takımı olmuştur. İkinci ve üçüncü sırada Fenerbahçe ve Galatasaray yer almaktadır. Trabzonspor 2021'de en kötü performansı sergileyen futbol takımı olmuştur.

Finansal yapılarının oldukça güçlü olmaları neticesinden, sportif performanslarının yüksek olması beklenen futbol kulüplerinin aralarında yoğun bir rekabet bulunan dört büyük futbol takımı olarak anılmakta olan Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor futbol kulüplerinin finansal açıdan değerlendirilmesi takımını destekleyen taraftarlar, şirketteki pay sahipleri ve yatırımcılar için oldukça önemlidir. Türkiye'deki halka açık ve en çok merak edilen futbol kulüplerinin 2015-2021 senelerini kapsayan çalışmada finansal yapısı hakkında bilgi verdiği için dolayı borsa profesyonellerine, futbol kulüplerinin meraklılarına, yatırımcılara ve karar vericilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma sonucunda edinilen verilere göre 2015 ve 2021 yılları arasında TOPSIS yöntemi kullanılarak yapılan sıralamada seçili oranlar açısından 2015 ve 2021 yılları TOPSIS yöntemi kullanılarak yapılan sıralamada seçili oranlar açısından en çok en iyi performansı sergileyen takım Beşiktaş olurken, en kötü performansı sergileyen takım Trabzonspor olmuştur.

Çalışma önemli katkılara sahip olsa da kısıtlar olmadan çalışmayı gerçekleştirmek mümkün değildir. Örneğin bu çalışmada seçili oranlar üzerinden futbol kulüplerinin ilgili yıllara göre sıralaması yapılmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda kulüplerin finansal performanslarını ortaya koymaları açısından farklı oranlar analize dahil edilerek bir sıralama yapılabilir. Ayrıca bu çalışmanın başladığı tarihte kulüplerin 2022 mali tabloları KAP'ta yayınlanmadığı için son tarihi 2021 yılı seçilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın dönemi Türkiye ve dünyada ekonomik gelişmeler de dahil edilerek geliştirilmesi bundan sonraki çalışmalar için bir araştırma fırsatı olarak değerlendirilebilir.

VII. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ACET, M. (2005), **Sporda Saldırganlık ve Şiddet**, Morpa Yayınevi, İstanbul.
- AKGÜÇ, Ö. (1995). **Mali tablolar analizi**, Avcıol Basım Yayın, İstanbul.
- AKGÜÇ, Ö. (2013). **Mali tablolar analizi**, Avcıol Basım Yayın, İstanbul.
- AKGÜÇ. Ö. (1994). **Finansal yönetim**, Avcıol Basım Yayın, İstanbul.
- AKŞAR, T. ve KUTLU M. (2006). Futbol Ekonomisi, 1. Baskı, Literatür Yayınları, İstanbul.
- AKŞAR, T (2005). **Endüstriyel Futbol**, 1. Baskı, Literatür Yayınları, İstanbul.
- AKŞAR, T. (2013), **Krizdeki Futbol**, 1. Baskı, Literatür Yayınları, İstanbul.
- APAK, S. VE DEMİREL, E. (2013). **Finansal Tablolar: Finansal Tablolar Analizi ve Yatırım Yönetimi** (2. Baskı). Papatya Yayıncılık. İstanbul.
- BOLAK, M. (2010). **İşletme Finansı** , Birsen Yayınevi, İstanbul .
- ÇABUK, A. & LAZOL, İ. (2010). **Mali Tablolar Analizi**, Ekin Kitabevi, Bursa.
- ÇABUK, A., & LAZOL, İ. (2009). **Mali Tablolar Analizi**, Ekin Kitabevi.
- DURUPINAR, M., (2002), **Beşiktaş Tarihi İlkleriyle Unutulmayanlarıyla Yüzüncü Yılında**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- ELMAS B. (2017). **Finansal Tablolar Analizi**, Nobel Yayın, Ankara.
- ERTAN C., (1985), **Bilanço Analiz Tekniği**, Can Matbaa, İstanbul, syf.95
- GÖKÇEN, G. (2018). **Genel Muhasebe İlkeler ve Tekdüzen Hesap Planı Uygulamaları**. İstanbul: Beta.
- GÖKÇEN, G., ATAMAN, B., & ÇAKICI, C. (2016). **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**. İstanbul: Beta.

- KENNEDY, P., & KENNEDY, D. (2012). **Football Supporters and The Commercialisation of Football: Comparative Responses Across Europe**. Soccer & Society, 13(3), 327- 340.
- SAVCI, M. (2006). **Mali tablolar analizi**, Aktif Yayınevi, Ankara.
- SAYILGAN G.,(2013), **İşletme Finansmanı** 6. Baskı, syf. 180
- SEVİLENGÜL, O. (2020). **Genel Muhasebe**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- ŞAMILOĞLU, F. A. A.İ. (2010) **Finansal Tablolar Analizi**. (2. Baskı). Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa.
- TAŞDELEN, V.(2004), “**Futbol Tiyatrosu**”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl:5, Sayı:57, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ss. 302-308.
- STEMMLER T, (2000) **Futbolun Kısa Tarihi**, (Çev. Necati Aça), Dost Yayınları, Ankara, ,ss.13-14. 9
- TUNÇEZ, H.A. (2019). **TMS/TFRS ile Uyumlu Finansal Tablolar Analizi**. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- URARTU Ü.,(1994), **Futbol: Teknik Taktik Kondisyon**, İnkılap Yayınevi, İstanbul, s.5.
- BÜKER S., AĞIKOĞLU R. ve SEVİL G., (2011) **Finansal Yönetim**, Yedinci Baskı, syf. 82, Ankara
- DİNÇER, A. (2020), **Beşiktaş**, İstanbul, Cumhuriyet Kitapları.
- ONGAN T. H. VE D. M. DEMİRÖZ, (2010) **Akademik Futbol-Futbolda Rekabet Başarı İlişkisi**, Hiperlink Yayınları, İstanbul, ss.20-21.

DERGİLER

- AÇIK S., (2010), “Enflasyonun Finansal Tablolar Üzerindeki Etkilerini Giderici Bir Tedbir Olarak Enflasyon Muhasebesi ve Türkiye’deki Yasal Düzenlemeler”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 8, Sayı 2.

- AKDOĞAN, N., & SEVİLENGÜL, O. (2007). “Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tekdüzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler”, **Mali Çözüm Dergisi** (84), 29-70.
- ALVER, F. (2008). Kapitalist Üretim Sürecinde Irkçılık, **Futbol ve Medya. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**(26), s. 223-248.
- ANKARALIGİL, N., & KARTAL, H. (2013). Oyun, İdeoloji ve Tüketim: Kitle İletişim Araçları Bağlamında Eğlenceden Tüketime Futbolun Dönüşümü. **Yeni Düşünceler**(7), 125-144
- ASLAN, T. (2018). Futbol kulüplerinin finansal performansının oran yöntemiyle analizi: Bist'de işlem gören futbol kulüpleri üzerine bir uygulama. **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, 11(3), 349-362.
- AYGÖREN, Hakan, S. Uyar, H. Sarıtaş (2008), “Yatırımcılar Futbol Maçlarının Sonuçlarından Etkilenir Mi? İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda Bir Uygulama”, **H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 26, Sayı: 1, İstanbul, s.121-137
- CENİKLİ, A., DALKILIÇ, M., YİĞİT, E., VE BOZKURT, V. (2017). Modern Futbolun Tarihi. **Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi**(14), 53-63.
- CEVDET DOĞAN, (2008). “Popüler Kültür ve Spor”, **Sosyoloji Notları Dergisi**, Sayı:4/5, s.16.
- CHENG-MİN FENG, WANG RONG-TSU, (2001), “Considering The Financial Ratios On The Performance Evaluation Of Highway Bus Industry”, **Transport Reviews**, Vol.21, No.4, ss.449-467.
- ÇATI, K, EŞ, A. ve ÖZEVİN, O. (2017), "Futbol Takımlarının Finansal Ve Sportif Etkinliklerinin Entropi ve Topsıs Yöntemiyle Analiz Edilmesi: Avrupa'nın 5 Büyük Ligi Ve Süper Lig Üzerine Bir Uygulama" , **Bülent Ecevit Üniversitesi**.
- DELOİTTE, “Annual Report of Football Finance”, (2015). 6Dimitropoulos, Panagiotis, The Financial Performance of theGreek Football Clubs, **Sport Management International Journal**, 2010, 6-1. 1, ss. 5-27
- DEMİR, M. (2019). Endüstriyel Futbol ve Futbolda Teknoloji Kullanımı. **TRT Akademi**, 4(7), 88-103.

- DERYA ÖCAL, (2002) “Halkla İlişkiler Endüstrisi, Popüler Spor ve Futbol”, **Toplumbilim Dergisi**, Sayı:16,s.118. 5
- DEVECİOĞLU S. (2012). Türkiye’de spor kulüplerinin şirketleşmeye yönelimlerinin değerlendirilmesi. **Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, 10(2), 35-42.
- DOLLES, H., & SÖDERMAN, S. (2005). Globalization of Sports - The Case of Professional Football and its International Management Challenges. **German Institute for Japanese Studies**, 05(1), 1-28
- ELDEN ÜRGÜP, S. VE DEMİR , E. (2021). Finansal Performans İle Sportif Başarı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: Türkiye'deki 4 Büyük Futbol Kulübü Üzerine Bir Analiz. **FESA Dergisi**, 6 (2), 240-250.
- ERGÜL, Nuray. (2017) "Spor Kulüplerinin Futboldaki Başarıları İle Spor Şirketlerinin Finansal Başarıları Arasındaki İlişkinin Test Edilmesi", **Hacettepe Üniversitesi**.
- G.R. JAHANSHALOO, F.H. LOTFİ AND M. IZADİKHAH, (2006) “An Algorithmic Method to Extend TOPSIS for Decision-Making Problems with Interval Data”, **Applied Mathematics and Computation**, 175(2), ss. 1375-1384.
- GÖKDEMİR, Ö., (2005) “Avrupa’da Futbol Sektörünün Ekonomik Gelişimi”, **İktisat Dergisi**, Sayı: 463–468, Temmuz-Aralık, s. 18-24.
- GÖLLÜ, E. (2012). Impact of the financial performances of incorporations of football clubs in the domestic league on their sportive performances: A study covering four major football clubs in Turkey. **Pamukkale Journal of Sport Sciences**, 3(1), 20-29.
- GÜNGÖR A. (2014). **Avrupa futbol pazarının ekonomik boyutu ve Avrupa futbol kulüplerinde finansal performans analizi**. İGÜSBD, 1(2).
- GÜNGÖR, A., UZUN KOCAMIŞ, T. (2018). Halka Açık Futbol Kulüplerinin Finansal Performansının TOPSIS Yöntemi ile Analizi: İngiltere Uygulaması. **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 11(3), 1846-1859

- GÜNGÖR, N. VE SARI, E. (2021). Bist 100'de yer alan futbol kulüplerinin sportif başarıları ve finansal performansları arasında ki ilişkinin analizi. **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 19(Özel Sayı), 165-186.
- HELSEL D.R. AND HİRSCH R.M., (1992), *Statistical Methods in Water Resources*, Elsevier.
- KARGIN M., AKTAŞ R., (2011) Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Raporlanmış Nakit Akış Tablosu ve Analizi, Makale, 4 Türkiye Muhasebe Standartları 1(TMS 1): **Finansal Tabloların Sunuluşu**
- KIRKULAK ULUDAĞ, B. ve SİGALI, S. (2016), "Futbol Maç Sonuçlarının 4 Büyüklerin Hisse Senedi Getirilerine Etkisi" , **Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi**.
- KIZIL, C. VE ASLAN, T. (2021). Finansal Performansın Yüzde Yöntemi ile Analizi: Galatasaray A.Ş.'ye Yönelik Bir Uygulama. **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, 18(44), 2528-9535.
- KIZILTEPE, M., (2012) “Futbol Kulüpleri İçin Değerleme Çerçevesi”, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, **Sportmetre Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi**, 10 (3), S. 77-88 2
- KOCAOĞLU, N. K. (2011). Futbol Şirketlerinin Halka Açılması. **Ankara Barosu Dergisi**(4), s. 69-109.
- ÖCAL, D. (2002), “Halkla İlişkiler Endüstrisi, Popüler Spor ve Futbol”, **Toplumbilim Dergisi**, Sayı:16, ss. 117-128.
- ÖZDAĞ, S., DUMAN, S., & FİŞEKÇİOĞLU, İ. B. (2011). Popüler kültür: Futbol mu “putbol” mu? Türkiye Kickboks Federasyonu **Spor Bilimleri Dergisi**, 4(1), 11-22.
- ÖZDAĞOĞLU, A. VE KELEŞ, M. K. (2019). Spor Yönetimi Açısından Gri Entropi Tabanlı Rov Yöntemi İle 4 Büyük Futbol Kulübünün Finansal Performans Analizi, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (35), 107-123.
- ÖZERHAN (AKBULUT), YILDIZ - YANIK, SERAP (2010), TMS/TFRS: Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları,

Türkiye Finansal Raporlama Standartları, TÜRMOB Yayınları – 377, Ankara.

PITTS, B. G., VE STOTLAR, D. K. (2002). *Fundamentals of Sport Marketing* (2nd Edition). Morgantown, WV, United States: **Fitness Information Technology**

SAATÇIOĞLU, Ç, VE ÇAKMAK, U, D. (2019). Avrupa ve Türkiye’de Futbol Ekonomisi: Karşılaştırmalı Bir İnceleme. **Sakarya İktisat Dergisi**, 8(4), 331-350.

SABAN, M., VE DEMİRCİ, F. (2016). Finansal Fair Play ve Türkiye'deki Dört Büyük Futbol Kulübünün Uyum Düzeyinin İncelenmesi. **Mali Çözüm Dergisi/Financial Analysis**, (137).

TALİMCİLER, A. (2007). Futbol Sahaları ve Spor Salonlarındaki Hak İhlalleri ve Taraftarlar Üzerindeki Etkisi. **Sosyoloji Dergisi(Ülgen Oskay’a Özel Sayısı (Hakemsiz))**, 280-291.

TEKİN, Z., & KARAKUŞ, K. (2018). Gelenekselden Akıllı Üretime Spor Endüstrisi 4.0. **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 7(3), s. 2103-2117.

TEMİZEL F. (2013). Futbol kulüplerinin sportif performansları ile hisse senedi getirileri arasındaki ilişkinin analizi: Türkiye örneği. **Tisk Akademi**.

TURAN, G. (2015). İşletmeciler, Mühendisler ve Yöneticiler İçin Operasyonel, Yönetimsel ve Stratejik Problemlerin Çözümünde Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri. B. F. Yıldırım ve E. Önder (Ed.). **ÇKKV** (15). Bursa: Dora Yayınevi.

TÜRKİYE KURUMSAL YÖNETİM DERGİSİ, (2010). Futbol Kulüpleri Yönetim Rehberi, 2. Baskı, **Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği Yayınları, İstanbul**.

TZENG, G.H. VE HUANG, J.J. (2011). *Multiple Attribute Decision Making Method and Applications*. London: **CRC Press**.

ULUYOL, O. (2014). Finansal performans ile sportif başarı arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Türkiye'deki 4 büyük futbol kulübü üzerine bir analiz. **Yaşar Üniversitesi E- Dergisi**, 9(34), 5716-5731.

- VEFA TAŞDELEN, (2004) “Futbol Tiyatrosu”, **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Ankara Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Yıl:5, Sayı:57, s.307.
- YERDELEN, C., (2013), Susurluk Havzası Yıllık Akımlarının Trend Analizi ve Değişim Noktasının Araştırılması. **Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi**, 15(2): 77-87.
- YİĞİT, E. VE ŞİŞMAN, M. (2019). Neoliberal Dönemde Uluslararası Futbolcu Hareketliliği. **Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi**, 10(1), 81-93.
- ZEREN, F. VE GÜMÜŞ, F. B. (2013). Türk ve yabancı futbol takımlarının borsa performansları üzerine bir uygulama. **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 3(2), 34-54.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- “Beşiktaş Tarihçe”, <https://bjk.com.tr/tr/cms/tarihce/2/74/> (Erişim tarihi:10.05.2023)
- “Galatasaray Nasıl Kuruldu?”, <https://www.galatasaray.org/s/galatasaray-nasil-kuruldu/13> (Erişim tarihi: 20.05.2023)
- “Fenerbahçe Tarihi”, <https://www.fenerbahce.org/kulup/tarihce> (Erişim tarihi: 18.05.2023)
- “Futbolun Ticari Sektöre Dönüşmesi”, <http://www.futbolekonomi.com/index.php/vizyon-misyon/4188-futbol-vebaar.html>, (Erişim tarihi: 24.06.2023)
- “Kulüp Lisans Sistemi” ,<https://www.tff.org/default.aspx?pageid=217>, (Erişildi: 28.05.2023)
- “Tff Başkanlarının Dönemleri ve Yönetim Kurulları” <https://www.tff.org/default.aspx?pageid=301>, (Erişildi: 28.05.2023)

“Trabzonspor Tarihçe”, <https://www.trabzonspor.org.tr/tr/kulup/tarihce>,
,05.05.2023.

“Ülkemizde Futbolun Doğuşu”, <https://www.tff.org/default.aspx?pageid=293>,
(Erişim tarihi: 28.05.2023).

<http://www.investopedia.com/terms/f/financial-analysis.asp> (Erişim tarihi:
29.05.2017)

Mete İkiz, “Futbolun Tarihsel Gelişimi”, 09.04.2010,
[https://futolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/126-
mete-ikiz/247-futbolun-tairhse-gelisimi.html](https://futolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/126-mete-ikiz/247-futbolun-tairhse-gelisimi.html) (20.06.2023)

Tff,, Kulüp Lisans Sisteminin Amaçları Nelerdir?.,
<https://www.tff.org/default.aspx?pageid=214>, (Erişildi:
28.05.2023)

“Uluslararası Futbol Federasyonu (FİFA) Hakkında Bilgi”,
[http://www.nkfu.com/uluslararasi-futbol-federasyonu-fifa-hakkinda-
bilgi/](http://www.nkfu.com/uluslararasi-futbol-federasyonu-fifa-hakkinda-bilgi/), (Erişildi: 20.06.2023)

TEZLER

BOLLEN, P. (2010). Influence of Sports Performance on Financial Performance in Dutch Football, Master Thesis. Tillburg, Nederland: Tillburg School of Economics and Management.

BÖLÜKBAŞI, E., (2006), “Profesyonel Futbol Kulüplerinde Marka Değeri Kavramı ve Marka Çağrışımlarının Önemi, Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

CENGİZ, D. (2012). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri Üzerine Karşılaştırmalı Analiz. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

ÇAKMAK, U. D., (2019), “Futbol Ekonomisi: Avrupa ve Türkiye Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.

- ÇİMEN, T.,(2018) “Futbol Kulüplerinin Mali İşlemleri ve BIST’te Yer Alan Futbol Kulüplerinin Maç Sonuçlarının Hisse Senedi Fiyatlarına Etkisi Üzerine Bir Uygulama”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Sivas.
- DEMİRCİ, F. (2017). Entropi tabanlı topsis yöntemiyle borsa İstanbul’da işlem gören futbol kulüplerinin sportif, finansal ve finansal fair play performanslarının karşılaştırmalı analizi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ÇAĞLAYAN H. S., (2003), Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Kültürel Yapısının Şiddet Eğilimindeki Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Konya, s.5.
- İNAN, N. (2013), Popüler Kültür Ekseninde Futbol: Türkiye’de Televizyon Reklamlarındaki Futbolcu Kimliklerinin Sunumu, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Reklamcılık Anabilim Dalı, İzmir, s.62.
- İNAN,T. (2007) Türkiye’deki Futbol Kulüplerinin Gişe Gelirlerini Arttırmaya Yönelik Uygulamalarının İncelenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana(TR).
- KIRDAR, Y., (2006), “Kurumsallaşan Spor Kulüplerinde Pazarlama İletişimi Faaliyetlerinin, Spor Pazarlaması Sürecinde, Kurum İmajı Üzerine Etkisi; Fenerbahçe Spor Kulübünde Bir Uygulama Örneği”, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- SULTANOĞLU, B. (2008), Hisseleri Halka Arz Edilen Türk Futbol Kulüplerinin Mali Tablolarının Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi, İşletme Bölümü, Ankara(TR),
- BOZDEMİR, M., (1998) Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açından Tahlili, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul, s.24.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Ayşe Nur İNAN

Öğrenim Durumu

Yüksek Lisans: : İstanbul Aydın Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi

Lisans: : Kırklareli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

Mesleki Deneyim

Ş.Murat Aslanpay&Faruk Balçın SMMM Bürosu : Muhasebe Elemanı, 2020-2022

Rise X Teknoloji A.Ş. : Muhasebe Sorumlusu, 2022-devam

Yayınlar

3. Uluslararası Lisansüstü Çalışmalar Kongresi (IGSCONG'23) Bildirisi,
Futbol kulüplerinin Finansal Performansının Oran Analizi ve TOPSIS Yöntemi ile
Değerlendirilmesi: BIST İşlem Gören Futbol Kulüpleri Üzerine Bir Araştırma